

Attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar – en kvantitativ studie

Olivia Andersson

Magisteravhandling i utvecklingspsykologi

Olivia Andersson, 40357

Handledare: Kaj Björkqvist

Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier

Åbo Akademi i Vasa

Våren 2020

Abstrakt

Syfte: Studiens syfte var att kartlägga attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar i Svenskfinland. Studien granskade eventuella skillnader i attityder hos den personal som arbetar med intellektuellt funktionsnedsatta personer, anhöriga och övriga slumpmässiga respondenter via nätet. Utöver detta var syftet att undersöka eventuella skillnader i attityder till följd av respondenternas kön, ålder och utbildningsnivå.

Metod: Under våren 2019 deltog sammanlagt 319 personer i en enkätstudie. Samplet bestod av 264 kvinnor, 53 män och två personer med annat kön. Personerna med annat kön exkluderades från analyserna. Medelåldern för kvinnorna var 34 år ($SD = 13,4$) och för männen 31 år ($SD = 10,2$). Studien bestod av tre webbaserade frågeformulär som byggde på ett tidigare frågeformulär av Cuskelly och Bryde (2004). Samplet var indelat i tre grupper på basen av de tre frågeformulären, 1) slumpmässiga respondenter, 2) personal som arbetar med personer med intellektuella funktionsnedsättningar och 3) anhöriga till personer med intellektuella funktionsnedsättningar.

Resultat: Samtliga grupper fick rätt höga poäng på alla tre attitydskalor, vilket betyder att deras attityder i stora drag var positiva till intellektuellt funktionsnedsattas sexualitet. Analyserna visade dock en signifikant attitydskillnad mellan de tre grupperna angående attityden till rätten att få barn. De slumpmässiga respondenterna var mest positiva till intellektuellt funktionsnedsattas rätt till att få barn, näst mest positiva var de anhöriga, och minst positiva var personalen. Ur studiens resultat framgick även att attityderna till föräldraskap var signifikant mer negativa hos personer som kände någon med en intellektuell funktionsnedsättning. Resultaten visar utöver detta att yngre var signifikant mer positiva till intellektuellt funktionsnedsattas rätt till att få barn än vad äldre var. I förhållande till de två andra attitydskalorna kunde dock ingen ålderseffekt påvisas. Inga signifikanta skillnader beträffande attityderna och respondenternas kön eller utbildningsnivå förekom heller. Ur studiens resultat kan man även se att personalen upplevde ett behov av mer information samt regler och modeller för hur de skall handskas med de intellektuellt funktionsnedsattas sexualitet.

Konklusion: Den aktuella studiens resultat överensstämde till stor del med vad tidigare forskning har kommit fram till. Däremot förväntades respondenter som känner någon med intellektuella funktionsnedsättningar att ha en mer positiv attityd till deras sexualitet; detta var dock inte fallet i denna undersökning. Fortsatt forskning inom ämnet skulle förhoppningsvis öka medvetenheten om att personer med intellektuella funktionsnedsättningar är sexuella varelser i samma utsträckning som andra och på det sättet motverka tabun kring ämnet.

Sökord: intellektuell funktionsnedsättning, utvecklingsstörning, sexualitet, kärlek

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte.....	2
1.2	Bakgrund.....	2
1.3	Begreppsdefinitioner.....	4
1.3.1	<i>Intellektuell funktionsnedsättning</i>	4
1.4	Teoretiskt perspektiv.....	5
1.4.1	<i>Tidigare forskning om attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar</i>	5
1.4.2	<i>Personalens attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar</i>	6
1.4.3	<i>Anhörigas attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar</i>	7
1.5	Tidigare forskning om sexualkunskap hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar.....	8
1.5.1	<i>Preventivmedel</i>	10
1.6	Sexuellt våld och sexuellt utnyttjande av personer med intellektuella funktionsnedsättningar.....	11
2	Frågeställningar och hypoteser.....	12
2.1	Frågeställningar.....	12
2.2	Hypoteser.....	13
3	Metod.....	14
3.1	Sampel.....	14
3.2	Mätinstrument.....	15
3.3	Etiska aspekter.....	17
4	Resultat.....	18
4.1	Könsskillnader och skillnader mellan de tre grupperna beträffande undersökningens tre attitydskalor.....	18
4.2	Attitydskillnader beträffande undersökningens tre skalor.....	20
4.3	Attitydskillnader beroende på kännedom om personer med intellektuella funktionsnedsättningar.....	21
4.4	Ålderseffekt på attityderna till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar.....	21
4.5	Attitydskillnader mellan personer med olika utbildningsnivå.....	21
4.6	Respondenternas åsikter om vems uppgift det är att ge sexualupplysning till intellektuellt funktionsnedsatta personer.....	22
4.7	Behov av mer information samt regler och modeller för att hantera sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar.....	23

5	Diskussion.....	23
5.1	Sammanfattning av resultaten i enlighet med frågeställningarna	23
5.2	Sammanfattning av studiens resultat i förhållande till hypoteserna.....	25
5.3	Undersökningens implikationer	26
5.4	Undersökningens begränsningar	26
5.5	Fortsatt forskning	27

Litteraturförteckning

Bilagor

1 Inledning

Personer med funktionshinder anses vara den mest diskriminerade folkgruppen i världen trots att de har samma rättigheter som alla andra människor (Finlands FN-förbund, u.å.). År 2006 godkände Förenta Nationerna en konvention om funktionshindrades rättigheter där det bland annat lyfts fram att funktionshindrade ska ha precis samma rätt att gifta sig och grunda familj som alla andra (Finlands FN-förbund, u.å.). I Svenskfinland finns det uppskattningsvis ca 2 500 personer med en intellektuell funktionsnedsättning (FDUV, u.å.).

Undersökningar uppger att majoriteten av alla personer med intellektuella funktionsnedsättningar har eller har haft en emotionell eller sexuell relation (Gil-Llario, Morell-Mengual, Ballester-Arnal, & Diaz-Rodriguez, 2018; Healy, McGuire, Evans, & Carley, 2009). Personer med någon intellektuell funktionsnedsättning vill även kunna hitta sin sexuella identitet och uttrycka sin sexualitet (Frawley & Wilson, 2016; Healy et al., 2009; Kijak, 2013; Wilkinson, Theodore, & Raczka, 2015). Wilkinson et al. (2015) poängterar i likhet med Azzopardi-Lane och Callus (2014) samt Healy et al. (2009) att personer med intellektuella funktionsnedsättningar i allmänhet är medvetna om att de har samma rättigheter till kärlek och sexualitet som alla andra.

Men trots att personer med intellektuella funktionsnedsättningar har samma rättigheter som andra människor har otillräcklig information om sexualitet hos personer med någon funktionsnedsättning resulterat i att sexualiteten hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar har blivit tabubelagd (Esmail, Darry, Walter, & Knupp, 2009; Franco, Cardoso, & Neto, 2012; Wilkinson et al., 2015). Intellektuellt funktionsnedsatta personer får inte tillräcklig information om sexualitet och inte heller chanser att lära sig om sin sexualitet (Frawley & Wilson, 2016). Unga med intellektuella funktionsnedsättningar tycker även själva att det finns många hinder för deras sexualitet, exempelvis just det faktum att ämnet blivit tabubelagt (Bernert, 2011; Chou, Jane Lu, & Pu, 2015; Fitzgerald & Withers, 2011; Wilkinson et al., 2015). Utöver detta kan negativa attityder hos anhöriga och andra människor hindra en sund sexualitet hos intellektuellt funktionsnedsatta personer (Healy et al., 2009; Sullivan, Bowden, McKenzie, & Quayle, 2013). Healy et al. (2009) poängterar även att intervjupersonerna i deras undersökning föreställer sig att personalen är rädda att tala om sexualitet med dem. I studier av Rushbrooke, Murray och Townsend (2014) samt Stoffelen, Schaafsma, Kok och Curfs (2019) kommer det fram att personer med intellektuella funktionsnedsättningar tycker att personalen inte ger dem det stöd och den hjälp i fråga om sexualitet som de tycker att de skulle behöva. Detta faktum har även konstaterats i en undersökning utförd av Black och Kammes (2019). Gil-Llario et al. (2018) poängterar att en stor del av alla personer med intellektuella

funktionsnedsättningar inte känner att de har sina föräldrars stöd i letandet efter en emotionell eller sexuell partner.

Abbott och Howarth (2007), Evans, McGuire, Healy och Carley (2009), Löfgren-Mårtenson (2004), Maguire, Gleeson och Holmes (2019), McConkey och Ryan (2001), Stein, Kohut och Dillenburg (2018) samt Tamas, Jovanovic, Rajic, Ignjatovic och Prkosovacki (2019) lyfter fram att anhöriga och den personal som arbetar med personer med intellektuella funktionsnedsättningar behöver och vill ha mer information om hur de ska hantera sexualiteten hos intellektuellt funktionsnedsatta personer. De anser sig också behöva regler och modeller för hur de ska hantera sexualitet hos intellektuellt funktionsnedsatta personer (Abbott & Howarth, 2007; Evans et al., 2009; Löfgren-Mårtenson, 2004; Maguire et al., 2019; McConkey & Ryan, 2001; Stein et al., 2018; Tamas et al., 2019).

1.1 Syfte

Syftet med denna avhandling är att kartlägga attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar i Svenskfinland. Syftet är även att kartlägga skillnader i attityder hos den personal som arbetar med intellektuellt funktionsnedsatta personer, anhöriga till personer med någon intellektuell funktionsnedsättning och övriga slumpmässiga respondenter via nätet. Utöver detta är syftet att undersöka eventuella skillnader i attityder till följd av kön, ålder och utbildningsnivå.

1.2 Bakgrund

Intellektuellt funktionsnedsatta personer är sexuella varelser i samma utsträckning som personer utan någon intellektuell funktionsnedsättning (Frawley & Wilson, 2016). Personer med intellektuella funktionsnedsättningar vill vara så normala som möjligt och inte definieras av sina funktionsnedsättningar, framkommer det i en studie av Wilkinson et al. (2015). Andra studier har visat att personer med intellektuella funktionsnedsättningar ser parrelationer och sexuella relationer som en viktig del av livet (Franco et al., 2012; Healy et al., 2009; Mattila, Määttä, & Uusiautti, 2017; Rushbrooke et al., 2014; Schaafsma, Kok, Stoffelen, & Curfs, 2017; Siebelink, de Jong, Taal, & Roelvink, 2006; Stoffelen et al., 2019; Sullivan et al., 2013; Ward, Bosek, & Trimble, 2010). Personer med intellektuella funktionsnedsättningar som inte är i ett parförhållande känner sig mer ensamma och inte lika nöjda med livet i jämförelse med de som är i ett förhållande (Friedman, 2019; Rushbrooke et al., 2014). Healy et al. (2009) menar att individer med intellektuella funktionsnedsättningar ofta kopplar ihop lycka med äktenskap och äktenskap blir därför något att sträva efter. Att ha en intellektuell funktionsnedsättning påverkar inte heller viljan att ha en

parrelation. Viljan varierar självfallet från person till person men generellt sagt vill de flesta ha någon att dela sin vardag med, oavsett om de har en intellektuell funktionsnedsättning eller inte (Bates, Terry, & Popple, 2017; Chou et al., 2015; Healy et al., 2009; Löfgren-Mårtenson, 2004; Mattila, Määttä, & Uusiautti, 2017; Rojas, Haya, & Lazaro-Visa, 2014; Rushbrooke et al., 2014; Schaafsma et al., 2017).

Trots att personer med intellektuella funktionsnedsättningar i allmänhet är medvetna om sina rättigheter, behöver deras medvetenhet inte vara fullständig och ibland är rättigheterna missuppfattade (Chou et al., 2015; Fitzgerald & Withers, 2011; Healy et al., 2009; Karellou, 2017; Wilkinson et al., 2015). Bland annat har undersökningar visat att individer med intellektuella funktionsnedsättningar inte alltid vet att de har samma rätt till föräldraskap som andra människor har (Chou et al., 2015). I en undersökning av O'Callaghan och Murphy (2007) betonas de intellektuellt funktionsnedsattas okunskap om lagar angående sexualitet och även deras okunskap om lagar som lyfter upp sexuella rättigheter hos personer med någon intellektuell funktionsnedsättning. I en studie av Azzopardi-Lane och Callus (2014) framkommer det att en del personer med intellektuella funktionsnedsättningar accepterar de sexuella normer som uppkommit av utomståendes attityder till sexualitet hos personer med en intellektuell funktionsnedsättning, medan andra inte godkänner dem och försöker i stället bilda sig en egen förståelse av sin sexualitet. Healy et al. (2009) lyfter fram att majoriteten av deras intervjupersoner inte förstår varför de inte skulle ha samma sexuella rättigheter som alla andra och varför andra människor skulle vara emot deras parrelationer.

Trots detta uppger intervjuade kvinnor i en studie av Bernert (2011) att deras funktionsnedsättning har påverkat deras sexualitet negativt. Bland annat skyddande åtgärder mot sexuellt utnyttjande som anhöriga och personal vidtagit står i vägen för deras sexualitet (Bernert, 2011; Black & Kammes, 2019; Healy et al., 2009; Löfgren-Mårtenson, 2004). Att funktionsnedsättningen påverkar personernas sexualitet negativt uppger även de intervjuade i studier av Wilkinson et al. (2015) och Chou et al. (2015). I en svensk studie av Löfgren-Mårtenson (2004) framkommer det att samlag bland personer med intellektuella funktionsnedsättningar är ovanligt trots att dessa personer visar ett stort behov av att uttrycka sin sexualitet och kärlek. I en undersökning av Fitzgerald och Withers (2011) kan man se att personer med intellektuella funktionsnedsättningar inte ser sig själva som sexuella varelser, eftersom de känner att omvärlden förbjuder dem att uttrycka sin sexualitet. Anhöriga och personal tenderar enligt Löfgren-Mårtenson (2004) att uppmuntra personer med intellektuella funktionsnedsättningar till vänskapsrelationer istället för sexuella relationer, och i de fall som sexuella relationer förekommer tenderar anhöriga och personal att blanda sig i relationen allt för mycket. Även personalen själv uppger i en studie av Neuman (2019a) att de blandar sig i för mycket i de relationer de intellektuellt funktionsnedsatta har. Trots detta understryker Friedman (2019) att den personal som

kommer i daglig kontakt med intellektuellt funktionsnedsatta har ett ansvar för att förbättra sexualiteten hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar.

1.3 Begreppsdefinitioner

1.3.1 Intellektuell funktionsnedsättning

Intellektuell funktionsnedsättning eller med andra ord utvecklingsstörning förekommer i många olika tillstånd och olika grader (FDUV, u.å.; KV-Tietopankki, 2017). World Health Organization (WHO) [u.å.] definierar *intellektuell funktionsnedsättning* som svårigheter att förstå ny eller avancerad information och sämre förmåga att lära sig nya färdigheter. FDUV [u.å.] förklarar i likhet med WHO [u.å.] att personer med intellektuella funktionsnedsättningar kan ha svårigheter att uttrycka sig men också svårigheter att lära sig och förstå nya saker. Andra symptom kan exempelvis vara talsvårigheter, vilket leder till att personerna uttrycker sina tankar och känslor på andra sätt (FDUV, u.å.).

Dessa symptom resulterar i att personen med en intellektuell funktionsnedsättning behöver hjälp med vardagen – hur mycket hjälp beror på vilken grad av funktionsnedsättning personen har (WHO, u.å.). En person med lindrig intellektuell funktionsnedsättning kan exempelvis klara av att ta hand om sig själv, arbeta och bo på egen hand, men personen kan behöva hjälp med att ta hand om sin ekonomi (FDUV, u.å.). Kijak (2013) har i sin forskning förklarat att den sexuella utvecklingen hos personer med lindrig intellektuell funktionsnedsättning ligger ungefär tre år efter den normala utvecklingen. Detta varierar dock mycket från person till person (Kijak, 2013). Flickor med en intellektuell funktionsnedsättning kommer i allmänhet något tidigare in i puberteten än pojkar med motsvarande funktionsnedsättning (Kijak, 2013).

American Association on Intellectual and Developmental Disabilities [u.å.] poängterar i likhet med WHO [u.å.] att symptomen ska vara bestående och börja före 18 års ålder för att klassificeras som en intellektuell funktionsnedsättning. Symptom som påminner om symptom på en intellektuell funktionsnedsättning men som uppkommer under vuxenåldern, exempelvis till följd av en olycka eller sjukdom, klassificeras inte som en intellektuell funktionsnedsättning utan istället som en hjärnskada (KV-Tietopankki, 2017). En intellektuell funktionsnedsättning kan uppkomma av olika orsaker, exempelvis till följd av en skada eller abnormitet under fostertiden, komplikationer vid födseln eller till följd av sjukdomar som uppkommer innan personen fyllt 18 år (KV-Tietopankki, 2017). De vanligaste orsakerna till en intellektuell funktionsnedsättning hittas i generna eller kromosomerna (KV-Tietopankki, 2017). Vanligt förekommande är även skador som uppstår under graviditeten eller i samband med födseln (KV-Tietopankki, 2017). En intellektuell funktionsnedsättning kan även uppstå till följd av alkoholkonsumtion under graviditeten (KV-

Tietopankki, 2017). KV-Tietopankki (2017) lyfter fram att det inte betyder att man lider av en sjukdom fastän man har en intellektuell funktionsnedsättning.

1.4 Teoretiskt perspektiv

1.4.1 Tidigare forskning om attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar

Undersökningar har visat att personer med intellektuella funktionsnedsättningar ser sexualitet som en viktig del av livet för alla människor (Franco et al., 2012; Frawley & Wilson, 2016; Healy et al., 2009; Kijak, 2013; Rushbrooke et al., 2014; Siebelink et al., 2006; Wilkinson et al., 2015). Trots detta framkommer det i en studie av Esmail et al. (2010) att en vanligt förekommande men felaktig syn är att alla funktionsnedsatta är asexuella individer. Att personer med intellektuella funktionsnedsättningar ses som asexuella påpekar även Anderson och Kitchin (2000). Franco et al. (2012) och Anderson och Kitchin (2000) framhåller därutöver att det är vanligt att se personer med intellektuella funktionsnedsättningar som individer med svårigheter att kontrollera sin sexualitet och sina sexuella handlingar.

I studier av Cuskelly och Bryde (2004), Cuskelly och Gilmore (2007) samt Tamas et al. (2019) framkommer det däremot att attityderna till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar överlag är positiva. Studien av Cuskelly och Gilmore (2007) påpekar även att attityderna inte skiljer sig åt med hänseende till kön hos respondenten eller i fråga om hens uppfattningar om könet hos personen med en intellektuell funktionsnedsättning. Att respondentens kön inte har ett samband med attityden stämmer inte överens med forskningsresultat av Ditchman, Easton, Batchos, Rafajko, och Shah (2017) och Franco et al. (2012); de kom fram till att kvinnor har en mer positiv attityd till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar än vad män har. Franco et al. (2012) påpekar utöver detta att personer som känner någon med en intellektuell funktionsnedsättning och har mer kunskap om ämnet överlag har en mer positiv attityd till sexualitet hos personer med en intellektuell funktionsnedsättning än personer som inte känner någon med en intellektuell funktionsnedsättning eller som saknar information om ämnet. Även åldern påverkar attityden enligt Cuskelly och Bryde (2004), Cuskelly och Gilmore (2007), Löfgren-Mårtenson (2004) och Swango-Wilson (2008); äldre tenderar att ha en mer negativ attityd till sexualitet hos personer med en intellektuell funktionsnedsättning än yngre. Detta stöds dock inte av resultat av Tamas et al. (2019).

Aderemi (2013) undersökte specifikt lärares attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar i Nigeria, och i undersökningen framkommer det att lärare där ser mer negativt på sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar än vad andra människor

gör. Detta kan bero på att lärarna i Nigeria är mer medvetna om risker beträffande HIV-infektioner och sexuellt våld än vad andra är, antar Aderemi (2013). Franco et al. (2012), som undersöker studerandes attityder till sexualitet hos personer men någon intellektuell funktionsnedsättning i Portugal, uppgav att psykologistuderande har den mest accepterande attityden till sexualitet hos personer med en intellektuell funktionsnedsättning.

Trots att attityderna till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar överlag är tämligen positiva, påpekar Cuskelly och Bryde (2004), Cuskelly och Gilmore (2007) samt Franco et al. (2012) att attityderna till föräldraskap hos personer med en intellektuell funktionsnedsättning generellt är mer negativa än övriga attityder angående sexualitet. Beträffande föräldraskap föreligger ofta en oro om huruvida den individuella personen är kapabel att ta hand om ett barn (McConkey & Leavey, 2013). Attityderna till homosexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar är även mer negativa än attityderna till heterosexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar (Cuskelly & Gilmore, 2007).

En studie från år 2000 utförd i Irland visade att familjerådgivningar inte hade tagit funktionsnedsatta i beaktande då de hade planerat sin verksamhet (Anderson & Kitchin, 2000). En stor andel av familjerådgivningarna hade inte byggnader som var sådana att en rullstol kunde komma in (Anderson & Kitchin, 2000). Inte heller hade de material tillgängligt på ljudband eller på teckenspråk så att personer som inte kan läsa eller höra skulle kunna ta del av det (Anderson & Kitchin, 2000).

1.4.2 Personalens attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar

Löfgren-Mårtenson (2004) konstaterar i sin studie att den personal som arbetar med en person med en intellektuell funktionsnedsättning känner ett ansvar för personen och därför ofta begränsar utövandet av hans sexualitet. Young, Gore och McCarthy (2012) menar i likhet med Löfgren-Mårtenson (2004) att personalen ser en person med en intellektuell funktionsnedsättning som någon som måste skyddas, även från sin egen sexualitet. Muswera och Kasiram (2019) påpekar att personalen ser personer med intellektuella funktionsnedsättningar som översexuella. Young et al. (2012) hävdar i motsats till Muswera och Kasiram (2019) att personalen inte ser personerna som sexuella varelser överlag. Detta resulterar i att personalen hellre uppmuntrar till vänskapsrelationer än par- eller sexuella relationer (Löfgren-Mårtenson, 2004). Även heterosexuella relationer uppmuntras i allmänhet framom homosexuella relationer, vilka i sin tur ofta blir förvrängda till vänskapsrelationer, vilket kan vara en orsak till att studier visar att de flesta personer med intellektuella funktionsnedsättningar är heterosexuella (Löfgren-Mårtenson, 2004). Abbott och Howarth (2007) lyfter fram att personalen inte känner sig redo att hantera annat än heterosexuella relationer på sin arbetsplats. Detta beror däremot på brist på regler och modeller för hur de ska

handskas med sexualitet hos de intellektuellt funktionsnedsatta på sin arbetsplats (Abbott & Howarth, 2007).

I undersökningar av Evans et al. (2009), Gilmore och Chambers (2010), Meaney-Tavares och Gavidia-Payne (2012), Murray och Minnes (1994) och Swango-Wilson (2008) kan man däremot notera att den personal som arbetar med personer med intellektuella funktionsnedsättningar har en rätt fördomsfri syn på sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar. Trots att synen på sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar är rätt positiv bland personal är attityderna till föräldraskap mindre positiva (Cuskelly & Bryde, 2004; Gilmore & Chambers, 2010).

Undersökningen av Murray och Minnes (1994) visar även att yngre personal och personal med universitetsutbildning har en mer liberal syn på sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar än vad äldre och personer med lägre utbildning har. Även Saxe och Flanagan (2014) framhäver att personal med högre utbildning har en mer liberal syn på sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar än vad personal med en lägre utbildning har. I motsats till detta visar resultat från en studie av Bazzo, Nota, Soresi, Ferrari och Minnes (2007) att personalens attityder inte har något samband med personalens utbildningsnivå. Även denna studie kom dock fram till, i likhet med Murray och Minnes (1994), att personalen har en rätt liberal syn på sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar (Bazzo et al., 2007). Swango-Wilson (2008) menar i likhet med Murray och Minnes (1994) att yngre personal har en mer positiv attityd till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar än vad äldre har.

Av undersökningar utförda av Young et al. (2012) samt Gilmore och Chambers (2010) framkommer det att den personal som arbetar med personer med intellektuella funktionsnedsättningar ser intellektuellt funktionsnedsatta män som mer sexuella än intellektuellt funktionsnedsatta kvinnor.

1.4.3 Anhörigas attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar

I likhet med den personal som arbetar med personer med intellektuella funktionsnedsättningar känner även anhöriga ett ansvar för personen med en intellektuell funktionsnedsättning och sätter därför ibland gränser för hans sexualitet (Löfgren-Mårtenson, 2004). I en studie av Patterson-Keels, Quint, Brown, Larson och Elkins (1994) framkommer det att föräldrar till personer med intellektuella funktionsnedsättningar är rädda för att deras barn ska bli utsatta för sexuellt våld eller oönskade graviditeter ifall de får chansen att uttrycka sin sexualitet. Cuskelly och Bryde (2004), Evans et al. (2009) och Tamas et al. (2019) kom fram till att anhöriga har en mer negativ attityd till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar än vad den personal som arbetar med personerna i fråga har. Cuskelly och Bryde (2004) lyfter upp att detta kan bero på att föräldrarna ofta är äldre än personalen. Tamas et al. (2019) kunde konstatera att föräldrarna har mer liberala attityder till

intellektuellt funktionsnedsatta mäns sexualitet än intellektuellt funktionsnedsatta kvinnors. I likhet med personalen har även anhöriga en mer negativ attityd till föräldraskap hos intellektuellt funktionsnedsatta trots en i övrigt tämligen godkännande attityd gentemot övrig sexualitet (Cuskelly & Bryde, 2004; Gilmore & Chambers, 2010; Neuman, 2019b). Men även anhöriga, liksom personal, uppmuntrar snarare till heterosexuella relationer än homosexuella relationer (Löfgren-Mårtenson, 2004). Men i första hand uppmuntras endast vänskapsrelationer (Löfgren-Mårtenson, 2004).

1.5 Tidigare forskning om sexualkunskap hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar

Studier har visat att personer med intellektuella funktionsnedsättningar generellt har sämre kunskaper om ämnet sexualitet än människor utan intellektuella funktionsnedsättningar (Frawley & Wilson, 2016; Galea, Butler, Iacono, & Leighton, 2004; Healy et al., 2009; Isler et al., 2009a; Isler et al., 2009b; Jahoda & Pownall, 2014; Kelly, Crowley, & Hamilton, 2009; Kijak, 2013; McCabe, 1999; Schaafsma et al., 2017). Bland annat människans anatomi (Isler et al., 2009b), masturbation, samlag, graviditet (McCarthy, 2009) och barnafödsel är ämnen som personer med intellektuella funktionsnedsättningar har fått väldigt lite information om (Healy et al., 2009; Kijak, 2013). Många personer med intellektuella funktionsnedsättningar vet inte när någon är minderårig och inte heller i vilken ålder man blir juridiskt myndig när det gäller samlag (O'Callaghan & Murphy, 2007). Personer med intellektuella funktionsnedsättningar vet inte heller alltid när det är acceptabelt att utföra sexuella handlingar med någon annan och när det inte är det (O'Callaghan & Murphy, 2007). Kunskapen om andra former av sexualitet än heterosexualitet är även mycket begränsad hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar (Burns & Davies, 2011). Detta eftersom sexualundervisningen oftast enbart fokuseras på heterosexuella relationer (Frawley & Wilson, 2016; Stoffelen, Schaafsma, Kok, & Curfs, 2018), vilket många gånger resulterar i en fördomsfull syn på andra former av sexualitet (Burns & Davies, 2011). En del undersökningar visar att majoriteten av alla personer med intellektuella funktionsnedsättningar i något sammanhang, exempelvis genom skolan, via föräldrarna, av personalen eller genom att på egen hand läsa material, har fått någon form av sexualundervisning, men att sexualundervisningens kvalitet inte alltid har varit den bästa (Gil-Llario et al., 2018; Healy et al., 2009; Schaafsma et al., 2017). Sexualundervisningen tenderar att enbart fokusera på de biologiska aspekterna av sexualiteten (Frawley & Wilson, 2016) och på könssjukdomar och preventivmedel (Schaafsma et al., 2017). Andra undersökningar visar däremot att en stor del av alla personer med någon intellektuell funktionsnedsättning inte har fått någon sexualundervisning alls (t.ex. Isler et al., 2009b).

Trots detta är personer med intellektuella funktionsnedsättningar intresserade av sexualitet och vill gärna lära sig mer om ämnet (Bates et al., 2016; Frawley & Wilson, 2016; Gil-Llario et al., 2018; Karellou, 2017; Kelly et al., 2009; Starke, 2011). En orsak till att personer med intellektuella funktionsnedsättningar vill få mer sexualundervisning är att de vill kunna förbereda sig inför framtiden (Karellou, 2017). Sexualundervisning ses därför som något som skulle behövas i större utsträckning för personer med intellektuella funktionsnedsättningar (Franco et al., 2012; Frawley & Wilson, 2016). Genom sexualundervisning skulle personerna även lära sig att bättre skydda sig mot könssjukdomar och mot sexuellt våld (Aderemi, 2013; Isler et al., 2009a). Burns och Davies (2011) understryker vikten med att lyfta upp olika former av sexualitet i sexualundervisningen för att åstadkomma positivare attityder mot sexuella minoriteter. Sexualundervisningsmaterial bör finnas tillgängligt så att personer med intellektuella funktionsnedsättningar har möjlighet att studera självständigt om de så önskar (Frawley & Wilson, 2016). Det är även viktigt att de som ger sexualundervisningen lär sig hur de ska lära ut sexualkunskapen på ett sätt som den intellektuellt funktionsnedsatta förstår (Starke, 2011). Därför påpekar Dukes och McGuire (2009) samt Stoffelen et al. (2018) att en skraddarsydd individuell sexualundervisning skulle hjälpa personer med intellektuella funktionsnedsättningar att förstå sin sexualitet bättre.

Unga med intellektuella funktionsnedsättningar påpekar i en studie av Chou et al. (2015) att deras föräldrar aldrig talat med dem om sexualitet. Även Isler et al. (2009a; 2009b) och McCabe (1999) påpekar att familjen sällan talar om sexualitet med en person med intellektuella funktionsnedsättningar. Pownall, Jahoda, Hastings och Kerr (2011) och Pownall, Jahoda och Hastings (2012) menar i likhet med detta att mödrar till ungdomar med intellektuella funktionsnedsättningar mer sällan talar om sexualitet med sina barn än mödrar till ungdomar utan intellektuella funktionsnedsättningar. Pownall et al. (2011) och Tamas et al. (2019) anser att en orsak till detta är att mödrarna inte har den kunskap som behövs för att lyfta upp ämnet sexualitet med sina barn utan istället litar på att skolan tar hand om sexualundervisningen. Att inte föräldrar talar om sexualitet med sina barn kan enligt McCabe (1999) ha en negativ inverkan på barnets sexuella utveckling. Föräldrar i en studie av Stein et al. (2018) uppger att de gärna vill ge sexualundervisning till sina barn med intellektuella funktionsnedsättningar men med stöd av professionella. Undersökningsresultat av Gil-Llario et al. (2018) och Evans et al. (2009) visar att den personal som arbetar med personer med intellektuella funktionsnedsättningar känner sig mer säkra att lyfta upp ämnet sexualitet med personer med intellektuella funktionsnedsättningar än vad anhöriga gör och även därför oftare har hand om sexualundervisningen. I undersökningar av Abbott och Howarth (2007) och Maguire et al. (2019) kommer det dock fram att personalen inte känner sig redo att ge sexualundervisning utan klara regler och modeller för hur de skall göra det. Av resultaten från Schaafsma, Kok, Stoffelen, van Doorn och Curfs (2014) undersökning kan man se att majoriteten av

respondenterna inte hade gett någon sexualundervisning till de intellektuellt funktionsnedsatta på sin arbetsplats. Aderemi (2013) lyfter upp att lärare ofta känner sig säkra när det gäller att ha sexualundervisning men att problem kan uppstå när det handlar om att lära ut sexualundervisningen på ett sätt så att personer med intellektuella funktionsnedsättningar förstår innehållet.

Swango-Wilson (2008) anser att den personal som kommit i kontakt med en person med en intellektuell funktionsnedsättning har som uppgift att undervisa hen om sexualitet. Swango-Wilson (2008) framhåller att personalen är modeller för hur man ska bete sig och för hur saker och ting ska hanteras. Föräldrarna till barn med någon form av intellektuell funktionsnedsättning tycker i en studie att sexualundervisningen borde ske i skolan, och då redan under grundskolan (Isler et al., 2009a). Däremot påpekar föräldrarna i en annan studie att de gärna själv ger sexualundervisning till barnen (Stein et al., 2018). Isler et al. (2009a; 2009b) och Stein et al. (2018) påpekar att familjen borde få utbildning i sexualundervisning för att sedan kunna lära ut informationen till personen med en intellektuell funktionsnedsättning. I undersökningen av Isler et al. (2009b) kommer det ändå fram att föräldrarna inte får någon sådan utbildning, trots att det skulle hjälpa dem att ge sexualundervisning till sina barn på ett ändamålsenligt sätt. Även personalen på exempelvis det boende där personen med intellektuella funktionsnedsättningar bor borde få konkreta regler och modeller samt professionell utbildning i att samtala om sexualitet med dem som bor på boendet (Abbott & Howarth, 2007; Evans et al., 2009; Löfgren-Mårtenson, 2004; Maguire et al. 2019; McConkey & Ryan, 2001; Tamas et al., 2019). En bred sexualundervisning som belyser alla viktiga aspekter av sexualitet måste nå fram till personer med intellektuella funktionsnedsättningar antingen via föräldrarna, personalen, social- och hälsovården eller via lärarna (Isler et al., 2009b; Schaafsma, 2017).

1.5.1 Preventivmedel

Studier av Gil-Llario et al. (2018) och Schaafsma et al. (2017) kunde konstatera att deras respondenter, personer med intellektuella funktionsnedsättningar, vet vad preventivmedel är och varför preventivmedel är viktigt att använda. Men i en studie av McCarthy (2009) framkommer det att hennes intervjupersoner inte hade kunskap om hur preventivmedel fungerar. Personer med intellektuella funktionsnedsättningar har även svag kunskap om vad det finns för olika preventivmedel (Kijak, 2013). Healy et al. (2009) uppger däremot att personer med intellektuella funktionsnedsättningar som är över 18 år har en allmänt bra kunskap om preventivmedel, men att unga under 18 år inte har samma kunskap. I en studie av McGillivray från år 1999 framkommer det att personer med intellektuella funktionsnedsättningar hade svårt att förstå begreppet aids och hur man har säkert sex. I samma undersökning från år 1999 framkommer det att personer med intellektuella funktionsnedsättningar tyckte att det var pinsamt att köpa kondomer och att kondomer var för dyra, vilket ledde till att de hellre hade samlag utan kondom (McGillivray, 1999). Att personer

med intellektuella funktionsnedsättningar har dålig kunskap om könssjukdomar poängterar även Fitzgerald och Withers (2011).

I en undersökning av van Schrojenstein Lantman-de Valk, Rook, och Maaskant (2011) framkommer det att 112 kvinnor av deras sampel på 234 nederländska kvinnor med intellektuella funktionsnedsättningar, d.v.s. lite mindre än hälften av samplet, använder sig av något preventivmedel, varav det vanligaste är p-piller. De två vanligaste preventivmedel personer med intellektuella funktionsnedsättningar använder sig av är kondom och p-piller, och de två är även de som oftast nämns då man ber en person med en intellektuell funktionsnedsättning räkna upp olika preventivmedel (Healy et al, 2009; Kijak, 2013). Utöver att skydda sig för könssjukdomar och oönskade graviditeter är det även vanligt att p-piller används för att lindra problem kopplade till menstruationen, exempelvis mensvärk och humörsvängningar (van Schrojenstein Lantman-de Valk et al., 2011).

I äldre studier av Whitcraft och Jones (1974) samt Wolf och Zarfes (1982) framkom det att både den personal som arbetade med personer med intellektuella funktionsnedsättningar och föräldrar till personer med intellektuella funktionsnedsättningar såg frivillig sterilisering som ett bra val av preventivmedel. Serevis, Leach, Jacques och Roussaux (2004) menar att sterilisering är vanligare bland personer med intellektuella funktionsnedsättningar i Belgien än bland övriga personer.

McCarthy (2009) lyfter fram vikten av att intellektuellt funktionsnedsatta borde få mer kunskap och stöd när de börjar med något preventivmedel.

1.6 Sexuellt våld och sexuell utnyttjande av personer med intellektuella funktionsnedsättningar

Anhöriga till personer med intellektuella funktionsnedsättningar ser dessa personer som sårbara för sexuell utnyttjande (Eastgate, Scheermeyer, van Driel, & Lennox, 2012; Pownall et al., 2012). Bland anhöriga och den personal som arbetar med intellektuellt funktionsnedsatta ses internet som ett ställe där personer med intellektuella funktionsnedsättningar kan riskera att bli sexuell utnyttjade, exempelvis via dejtingsidor och porrsidor på nätet (Eastgate et al., 2012). Att personer med intellektuella funktionsnedsättningar blir sexuell utnyttjade oroar många människor och kan vara en orsak till negativa attityder till sexualitet hos dessa personer (McConkey & Leavey, 2013). Även lärarna i en studie av Aderemi (2013) oroade sig för att personer med intellektuella funktionsnedsättningar skulle bli sexuell utnyttjade, och bland annat därför hade lärarna i undersökningen en negativ attityd till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar.

I Finlands strafflag (2018), kapitel 20 om sexualbrott, framkommer det att utnyttjande av individer i ett hjälplöst tillstånd, exempelvis individer med någon funktionsnedsättning, ska straffas som våldtäkt. Lagen lyfter även upp att det är straffbart att sexuellt utnyttja individer som bor på en inrättning, exempelvis på grund av en funktionsnedsättning (Finska strafflagen, 2018).

I studier av Chou et al. (2015) och Muswera och Kasiram (2019) framkommer det att alla kvinnor med någon intellektuell funktionsnedsättning i studierna hade blivit offer för sexuellt utnyttjande eller sexuellt våld vid något tillfälle. Att ett stort antal kvinnor har blivit offer för sexuellt våld har i sin tur lett till att kvinnor med intellektuella funktionsnedsättningar har mer negativa attityder till sexualitet än män och att de till och med i viss mån uppvisar en rädsla för sexuella handlingar (Bernert & Ogletree, 2013; Chou et al., 2015). Sexuella handlingar har även i vissa fall förknippats med skam hos personer med någon intellektuell funktionsnedsättning (Rushbrooke et al., 2014; Sullivan et al., 2013). Isler et al. (2009b) uppger att sexuellt våld är den vanligaste formen av våld som personer med någon intellektuell funktionsnedsättning blir utsatta för.

2 Frågeställningar och hypoteser

2.1 Frågeställningar

Motstridiga tidigare forskningsresultat har gett upphov till följande frågeställningar:

1. Påverkar respondentens utbildningsnivå hans attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar?

Enligt Murray och Minnes (1994) samt Saxe och Flanagan (2014) har personer med en universitetsutbildning mer positiva attityder än de med lägre utbildning. Bazzo et al. (2007) påpekar däremot att utbildningsnivån inte spelar någon roll för attityderna.

2. Påverkar respondentens kön hans attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar?

Ditchman et al. (2017) och Franco et al. (2012) påpekar att kvinnor har positivare attityder än män, medan Cuskelly och Gilmore (2007) hävdar att respondentens kön inte har någon betydelse för attityderna.

3. Vems uppgift är det att lära ut sexualkunskapen till personer med intellektuella funktionsnedsättningar?

Isler et al. (2009a; 2009b) och Stein et al. (2018) menar att det är föräldrarnas uppgift att ge sexualupplysning till personer med intellektuella funktionsnedsättningar. Å andra sidan uppger föräldrarna till barn med någon intellektuell funktionsnedsättning i undersökningen av Isler et al.

(2009a) att det är skolans uppgift. Swango-Wilson (2008) lyfter däremot upp i sin studie att det är den personal som arbetar med personer med intellektuella funktionsnedsättningar som skall lära ut sexualkunskapen.

4. Har anhöriga till personer med intellektuella funktionsnedsättningar och den personal som arbetar med personer med intellektuella funktionsnedsättningar fått professionell sexualundervisning så att de kan föra sexualundervisningen vidare till målgruppen?

Enligt Isler et al. (2009b) har inte föräldrarna fått någon professionell sexualundervisning för att lättare själva kunna ge sexualundervisningen vidare till sina barn.

2.2 Hypoteser

Baserat på resultat av tidigare studier inom ämnet, som presenterats i introduktionsdelen, kan följande hypoteser fastslås:

1. Överlag är attityderna till sexualitet hos personer med någon intellektuell funktionsnedsättning positiva (Cuskelly & Bryde, 2004; Cuskelly & Gilmore, 2007; Tamas et al., 2019).
2. Den personal som arbetar med personer med intellektuella funktionsnedsättningar har en rätt fördomsfri syn på sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar (Bazzo et al., 2007; Evans et al., 2009; Gilmore & Chambers, 2010; Meaney-Tavares & Gavidia-Payne, 2012; Murray & Minnes, 1994; Swango-Wilson, 2008).
3. Attityderna till föräldraskap är mer negativa än attityderna till övrig sexualitet hos personer med någon intellektuell funktionsnedsättning (Cuskelly & Bryde, 2004; Cuskelly & Gilmore, 2007; Franco et al., 2012; Gilmore & Chambers, 2010; Neuman, 2019b).
4. De som känner någon med en intellektuell funktionsnedsättning har en mer positiv attityd till hans sexualitet (Franco et al., 2012).
5. Unga är mer positivt inställda till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar än vad äldre är (Cuskelly & Bryde, 2004; Cuskelly & Gilmore, 2007; Löfgren-Mårtenson, 2004; Murray & Minnes, 1994; Swango-Wilson, 2008).
6. Den personal som arbetar med personer med intellektuella funktionsnedsättningar skulle vilja ha mer information samt regler och modeller för hur de ska handskas med sexualiteten hos intellektuellt funktionsnedsatta på sin arbetsplats (Abbott & Howarth, 2007; Evans et al., 2009; Löfgren-Mårtenson, 2004; Maguire et al., 2019; McConkey & Ryan, 2001; Stein et al., 2018; Tamas et al., 2019).

3 Metod

Avhandlingen har en kvantitativ ansats och materialet insamlades med hjälp av tre olika svenskspråkiga webbaserade enkäter. Enkäterna bestod av frågor översatta till svenska från ett tidigare frågeformulär av Cuskelly och Bryde (2004) samt några frågor som jag själv tillagt. De frågor jag själv lagt till varierade mellan frågeformulären, beroende på vad jag var intresserad av att veta av de olika grupperna. Enkäten riktad till den personal som arbetar med personer med intellektuella funktionsnedsättningar skickades ut via e-post till regioncheferna på Kårkulla samkommun i Finland som i sin tur ombads skicka ut den till övrig personal i deras region. Enkäten för personal skickades även ut via e-post till Ålands omsorgsförbund k.f. som även ombads skicka vidare enkäten till den personal som arbetar med personer med intellektuella funktionsnedsättningar.

Enkäten riktad till anhöriga till personer med någon intellektuell funktionsnedsättning skickades ut via FDUV som i sin tur delade enkäten på sina Twitter- och Facebookflöden; enkäten delades sedan två gånger vidare på Facebook. Samma enkät skickades även ut via e-post till De Utvecklingsstördas Väl på Åland (DUV) som sedan skickade vidare e-posten till anhöriga i sin förening. Enkäten sändes även ut via e-post till Ålands omsorgsförbund k.f., Ålands Autismspektrumförening, Fyra Betydelsefulla Timmar (4bt), Finlands Svenska Autism – och Asperger Föreningen r.f. och DUV Vingen i mellersta Nyland.

Den tredje enkäten som var utsedd för övriga slumpmässiga respondenter lades ut på Facebook där den sedan delades vidare tio gånger. Den tredje enkäten skickades även ut till studerande vid Åbo Akademi i Vasa via universitetets e-postsystem och bifogades också i Åbo Akademis nyhetsbrev. Insamlingsperioden sträckte sig från 30.1.2019 till 1.5.2019.

3.1 Sampel

I undersökningen deltog sammanlagt 319 personer, varav 264 var kvinnor, 53 män och två personer registrerade sig som varande av ”annat kön” (se Tabell 1). De två som hade registrerat sig som ”annat kön” exkluderades från analyserna. Därför bestod samplet sist och slutligen av 317 personer. Kvinnornas medelålder var 34 år ($SD = 13,4$) och männens 31 år ($SD = 10,2$). Samplet var ytterligare indelat i tre grupper på basen av de tre enkäterna, 1) slumpmässiga respondenter via nätet ($n = 172$), 2) den personal som arbetar med personer med intellektuella funktionsnedsättningar ($n = 129$), och 3) anhöriga till personer med intellektuella funktionsnedsättningar ($n = 16$).

Tabell 1.

Könsfördelning bland de som svarade på enkäten (N = 319)

Variabler	Frekvens	%
<i>Kvinnor</i>	264	82,8
<i>Män</i>	53	16,6
<i>Annat</i>	2	0,6
Totalt	319	100,0

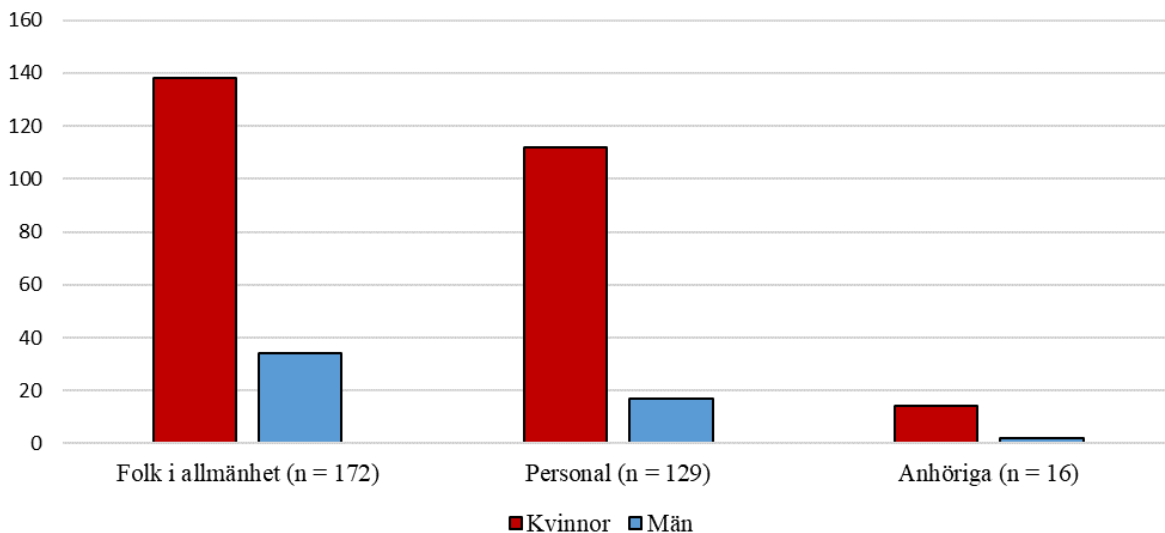

Fig. 1. Könsfördelningen mellan de tre olika grupperna efter att de med annat kön exkluderats (N = 317)

3.2 Mätinstrument

Undersökningsinstrumentet bestod av tre webbaserade frågeformulär som var konstruerade med hjälp av Google Drive. De byggde på formuläret Attitudes towards the Sexuality of Adults with an Intellectual Disability av Cuskelly och Bryde (2004), som översatts av mig till svenska. Enkäten bestod av 33 frågor som handlade om attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar. Svartalternativen för enkätens enskilda frågor var på en fempunktsskala med svartalternativen 0 = helt av annan åsikt, 1 = delvis av annan åsikt, 2 = vet inte, 3 = delvis av samma åsikt och 4 = helt av samma åsikt. I denna undersökning utkristalliserades, delvis med hjälp av faktoranalys, tre delskalor: 1) rätt till att få barn ($\alpha = ,82$), 2) rätt till ett sexualliv ($\alpha = ,76$), och 3) rätt till sexualinformation ($\alpha = ,82$). De enskilda frågorna i delskalorna framgår av Tabell 2. För att höja reliabiliteten för delskalorna avlägsnades tre av frågorna (nr 12, 18 och 26).

Tabell 2.

De enskilda frågorna i de tre olika delskalorna. (S = svängd fråga)

Rätt till att få barn

- 1) Med rätt stöd kan en vuxen med en intellektuell funktionsnedsättning uppfostra ett välanpassat barn.
  - 5) Om en individ med en intellektuell funktionsnedsättning gifter sig borde det vara förbjudet för hen att skaffa barn. (S)
  - 7) Sterilisation borde användas för att minska den sexuella lusten hos vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning. (S)
  - 10) Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning borde endast få gifta sig om de är steriliserade. (S)
  - 16) Sterilisation av män med en intellektuell funktionsnedsättning är en oönskad åtgärd.
  - 19) Föräldrar och personal som kommer i kontakt med personer med en intellektuell funktionsnedsättning borde inte uppmuntra dessa personer till att skaffa barn. (S)
  - 29) Sterilisation av kvinnor med en intellektuell funktionsnedsättning är en önskvärd åtgärd. (S)
  - 33) Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning har rätt att skaffa barn inom äktenskapet.
-

Rätt till ett sexualliv

- 2) Förutsatt att inga oönskade barn föds och ingen blir skadad ska samtyckande vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning ha rätt att leva i ett heterosexuellt förhållande.
  - 3) Samtyckande vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning borde ha rätt att leva i ett homosexuellt förhållande om de så vill.
  - 6) Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning har rätt att ingå ett icke-sexuellt romantiskt förhållande.
  - 11) Masturbation i enrum är ett acceptabelt sätt för individer med en intellektuell funktionsnedsättning att uttrycka sin sexualitet på.
  - 22) Det är en bra idé att ge en person med en intellektuell funktionsnedsättning privatid hemma så att individen har chansen att masturbera om hen så vill.
  - 23) Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning borde få vara med och bestämma i frågor som berör hens sexualitet.
  - 27) Masturbation är moraliskt oacceptabelt. (S)
  - 31) Under sexualundervisningen för personer med en intellektuell funktionsnedsättning borde det framkomma att masturbation är ett acceptabelt sätt att uttrycka sin sexualitet på.
-

Rätt till sexualinformation

- 4) Det är bäst att vänta med att berätta om sexualitet till en person med en intellektuell funktionsnedsättning tills hen själv frågar om ämnet. (S)
- 8) Man borde inte uppmuntra personer med en intellektuell funktionsnedsättning till masturbation. (S)
- 9) Diskussioner om sexuella handlingar leder till att personer med en intellektuell funktionsnedsättning blir mer promiskuösa. (S)
- 13) Generellt kan individer med en intellektuell funktionsnedsättning skildra mellan sexuella tankar och handlingar.
- 14) Sexualundervisning är viktigt för att skydda personer med en intellektuell funktionsnedsättning från att bli sexuellt utnyttjade.
- 15) Överlag är sexuellt beteende ett stort problemområde hos vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning. (S)
- 17) Det borde vara tillåtet för två samtyckande individer med en intellektuell funktionsnedsättning att ha sex med varandra.

- 20) Man ska inte prata om sexualitet med en person med en intellektuell funktionsnedsättning före hen har kommit in i puberteten. (S)
- 21) Personer med en intellektuell funktionsnedsättning har rätt att gifta sig.
- 24) Sexuellt umgänge borde inte uppmuntras bland personer med en intellektuell funktionsnedsättning. (S)
- 25) Upplysning om preventivmedel borde vara en rättighet för individer med en intellektuell funktionsnedsättning.
- 28) Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning har vanligtvis färre sexuella intressen än vuxna utan en intellektuell funktionsnedsättning. (S)
- 30) Sexualundervisning för individer med en intellektuell funktionsnedsättning borde vara obligatoriskt.
- 32) Man borde inte nämna giftermål som ett framtidsval för personer med en intellektuell funktionsnedsättning. (S)

Frågor som exkluderades ur undersökningen

- 12) Det förekommer inte problem för samhället ifall personer med en intellektuell funktionsnedsättning gifter sig.
- 18) Det borde finnas skilda boenden för manliga personer med lindrig utvecklingsstörning respektive kvinnliga, inte olika kön i samma boende. (S)
- 26) Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning blir inte lättare sexuellt stimulerade än individer utan en intellektuell funktionsnedsättning.
-

De tre frågeformulären innehöll även tilläggsfrågor som varierade mellan formulären. Dessa var frågor som jag var intresserad att få svar på men som inte förekom i originalformuläret av Cuskelly och Bryde (2004). En av de tilläggsfrågor som ställdes till alla var vems ansvar de olika grupperna (slumpmässiga respondenter via nätet, den personal som arbetar med intellektuellt funktionsnedsatta och anhöriga) tyckte det var att tillhandahålla sexualundervisningen för personer med intellektuella funktionsnedsättningar. Till svarsalternativen hörde a) föräldrarnas uppgift, b) personalens uppgift på boendet för personer med intellektuella funktionsnedsättningar och c) skolans uppgift. Även denna fråga skulle besvaras på en fempunktsskala; 0 = helt av annan åsikt, 1 = delvis av annan åsikt, 2 = vet inte, 3 = delvis av samma åsikt och 4 = helt av samma åsikt.

3.3 Etiska aspekter

Undersökningen utfördes i enlighet med de principer för datainsamling med mänskliga försökspersoner som sammanställts av Declaration of Helsinki (World Medical Association, 2013) och Finnish Advisory Board on Research Integrity (2012). Data förvaras i enlighet med det reglemente som sammanställts av European Commission Data Protection (2016). Alla respondenter deltog frivilligt och visste vad undersökningens syfte var. Undersökningen skedde anonymt, och enskilda deltagare kunde inte identifieras. Endast jag själv och min handledare hade tillgång till det insamlade materialet.

4 Resultat

4.1 Könsskillnader och skillnader mellan de tre grupperna beträffande undersökningens tre attitydskalor

En tvåvägs (2 x 3) multivariat variansanalys (MANOVA), med kön och grupptillhörighet som oberoende variabler och undersökningens tre attitydskalor (rätt till att få barn, rätt till ett sexualliv och rätt till sexualinformation) som beroende variabler, utfördes. Resultaten presenteras i Tabell 3 och Figurerna 2–4.

Som framgår av Tabell 3 visade de multivariata analyserna signifikanta effekter beträffande både kön och grupptillhörighet. När variablerna kön och grupptillhörighet slogs ihop visade den multivariata analysen ingen signifikant effekt. De univariata analyserna visade dock inte signifikanta skillnader mellan kvinnor och män när det gällde deras attityder till de tre enskilda attitydskalorna. Effektstorleken, enligt η_p^2 , var låg, men påvisbar.

De univariata analyserna av skillnaden mellan grupperna visade en signifikant gruppskillnad angående attityden till rätten att få barn. De slumpmässiga respondenterna var mest positiva till intellektuellt funktionsnedsattas rätt till att få barn ($m = 3,20$), näst mest positiva var de anhöriga ($m = 2,96$), och minst positiva var den personal som arbetar med personer med intellektuella funktionsnedsättningar ($m = 2,68$). Manliga anhöriga var mer positiva än andra (jfr Figur 2). På grund av att de deltagande manliga anhöriga var få till antalet bör man dock förhålla sig med försiktighet till detta resultat. Den multivariata analysen visade inte heller på en interaktionseffekt i fråga om kön och grupptillhörighet.

Överlag kan det konstateras att samtliga grupper fick rätt höga poäng på alla tre skalor, vilket betyder att deras attityder i stora drag var positiva till intellektuellt funktionsnedsattas sexualitet; framförallt gällde detta rätten till ett sexualliv (jfr Figurerna 3 och 5).

Tabell 3.

Resultat av en (2 x 3) multivariat variansanalys (MANOVA) med kön och grupptillhörighet som oberoende variabler och tre skalor som beroende variabler ($N = 317$)

	<i>F</i>	<i>df</i>	<i>p</i> ≤	η^2
<i>Effekt av kön</i>				
Multivariat analys	3.06	3, 309	.028	.029
Univariata analyser				
Rätt till att få barn	0.83	1, 311	<i>ns</i>	.003
Rätt till ett sexualliv	1.28	”	<i>ns</i>	.004
Rätt till sexualinformation	1.83	”	<i>ns</i>	.006
<i>Effekt av grupp</i>				
Multivariat analys	2.91	3, 309	.008	.027
Univariata analyser				
Rätt till att få barn	8.12	2, 311	.001	.050
Rätt till ett sexualliv	0.37	”	<i>ns</i>	.002
Rätt till sexualinformation	1.13	”	<i>ns</i>	.007
<i>Interaktionseffekt beträffande kön och grupp</i>				
Multivariat analys	1.53	3, 309	<i>ns</i>	.015

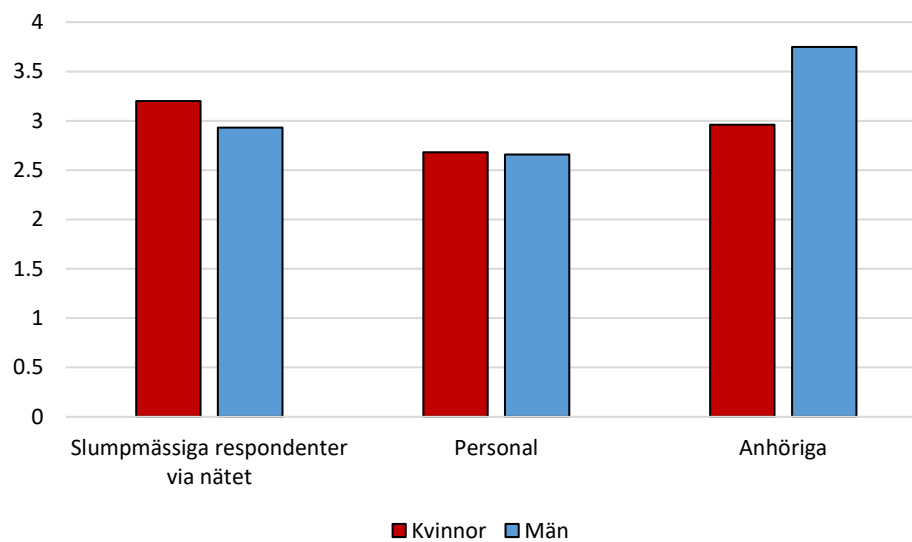

Fig. 2. Medelvärden för kvinnor och män i de tre grupperna på skalan som mätte en positiv attityd till intellektuellt funktionsnedsattas rätt till att få barn ($N = 317$). Jfr Tabell 3.

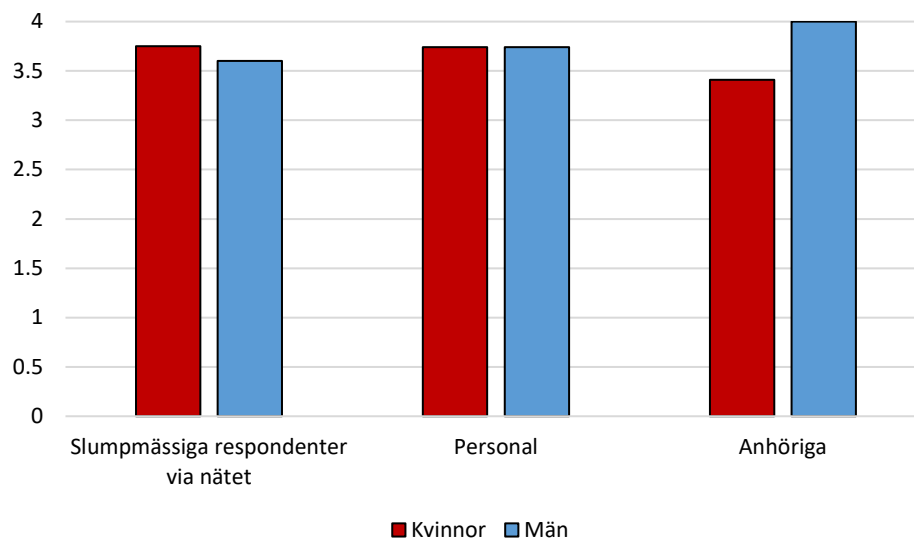

Fig. 3. Medelvärden för kvinnor och män i de tre grupperna på skalan som mätte en positiv attityd till intellektuellt funktionsnedsattas rätt till ett sexualliv ($N = 317$). Jfr Tabell 3.

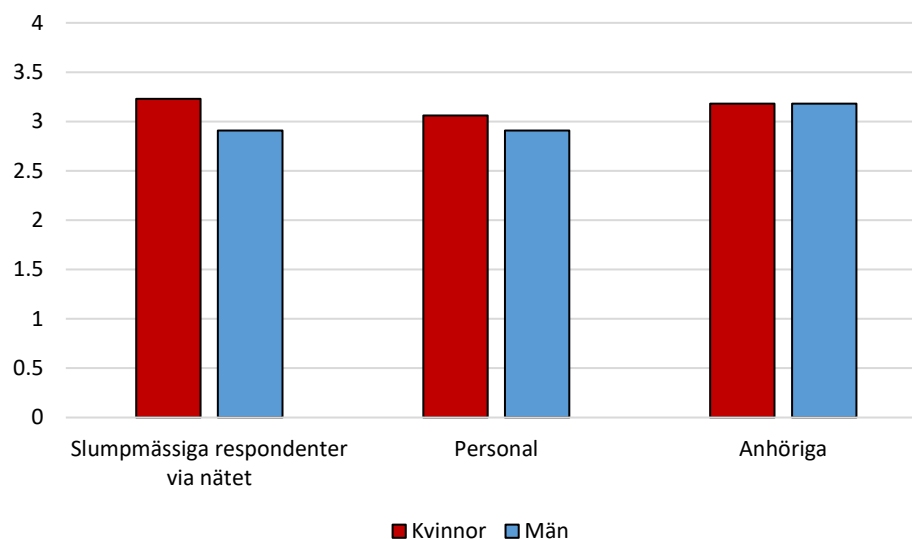

Fig. 4. Medelvärden för kvinnor och män i de tre grupperna på skalan som mätte en positiv attityd till intellektuellt funktionsnedsattas rätt till sexualinformation ($N = 317$). Jfr Tabell 3.

4.2 Attitydskillnader beträffande undersökningens tre skalor

En WS-MANOVA utfördes för att ta reda på om respondenterna gav olika höga poäng på de olika attitydskalorna. Resultatet visade att så var fallet [$F_{(2, 317)} = 245.07, p < .001$]. Enskilda beroende t -test utfördes för att undersöka dessa skillnader närmare. Samtliga enskilda t -test visade signifikanta skillnader. Intellektuellt funktionsnedsattas rätt till ett sexualliv fick högre poäng än rätten till sexualinformation [$t_{(318)} = 21.76, p < .001$] och rätten till att få barn [$t_{(318)} = 17.08, p < .001$]. Rätten till sexualinformation fick högre poäng än rätten till att få barn [$t_{(318)} = 4.77, p < .001$]. Således kan det konstateras att respondenterna ställde sig mest positiva till intellektuellt funktionsnedsattas rätt till ett sexualliv, sedan till deras rätt till sexualinformation, och minst positivt till deras rätt att få barn.

4.3 Attitydskillnader beroende på kännedom om personer med intellektuella funktionsnedsättningar

Ett t-test genomfördes för att identifiera eventuella skillnader i attityderna beroende på kännedom om intellektuellt funktionsnedsatta. Ur t-testet framgick att attityderna till intellektuellt funktionsnedsattas föräldraskap var signifikant mer negativa hos personer som kände någon med en intellektuell funktionsnedsättning ($m = 1,61$) än hos personer som inte kände någon med en intellektuell funktionsnedsättning ($m = 1,71$): [$t_{(172)} = 2.54, p < .012$]. Skillnaderna beroende på kännedom om intellektuellt funktionsnedsatta i de två andra attitydskalorna var inte signifikanta.

4.4 Ålderseffekt på attityderna till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar

En korrelationsanalys genomfördes för att undersöka om respondenternas ålder hade någon inverkan på deras attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar. Analysen visade att yngre var signifikant mer positiva till intellektuellt funktionsnedsattas föräldraskap än vad äldre var: $r = -.29$. I förhållande till de två andra attitydskalorna kunde dock ingen ålderseffekt påvisas.

4.5 Attitydskillnader mellan personer med olika utbildningsnivå

En MANOVA utfördes också för att utröna om personer med olika utbildningsnivå skilde sig från varandra beträffande sina attityder till sexualitet hos personer med någon intellektuell funktionsnedsättning. Signifikanta skillnader kunde dock inte påträffas. I Figur 5 ses respondenternas olika utbildningsnivåer och deras attityder i fråga om de tre olika delskalorna. Från Figur 5 kan man dock se att attityderna på alla utbildningsnivåer var mest positiva till intellektuellt funktionsnedsattas rätt till ett sexualliv.

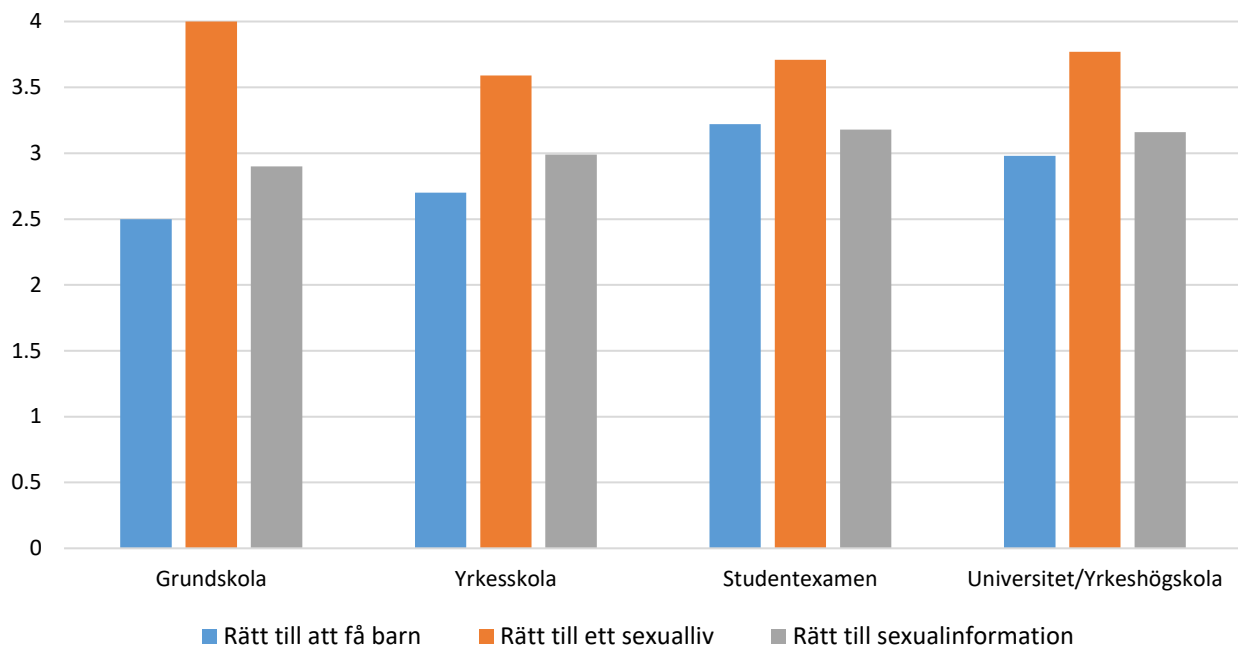

Fig. 5. Medelvärden för personer med olika utbildningsnivå på de tre skalorna i undersökningen ($N = 317$).

4.6 Respondenternas åsikter om vems uppgift det är att ge sexualupplysning till intellektuellt funktionsnedsatta personer

En MANOVA utfördes även för att ta reda på vems uppgift respondenterna tycker att sexualundervisningen för personer med intellektuella funktionsnedsättningar är. Resultaten var icke-signifikanta, och de olika grupperna tyckte att ansvaret att lära ut sexualundervisningen till personer med intellektuella funktionsnedsättningar i lika stor grad ligger hos föräldrarna, skolan och den personal som arbetar med intellektuellt funktionsnedsatta.

Ytterligare en MANOVA genomfördes för att urskilja skillnaden mellan svaren bland de tre olika grupperna (slumpmässiga respondenter, personalen och anhöriga). Av resultaten kan man se en tendens till en signifikant skillnad beträffande huruvida de olika grupperna tycker att det är föräldrarnas uppgift att ge sexualundervisning: [$F_{(2, 316)} = 2.74, p < .066$]. Resultaten visade att personalen i lägre grad än de två övriga grupperna ansåg att sexualundervisningen är föräldrarnas uppgift ($m = 3,09$). De anhöriga var däremot i högre grad än de två andra grupperna av den åsikten att föräldrarna har det största ansvaret för sexualundervisningen ($m = 3,31$), och de slumpmässiga respondenterna var mittemellan de två övriga grupperna med sina åsikter ($m = 3,30$).

4.7 Behov av mer information samt regler och modeller för att hantera sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar

Det utfördes en analys för att utröna ifall den personal som arbetar med intellektuellt funktionsnedsatta känner ett behov av mer information samt regler och modeller för hur de skall handskas med de intellektuellt funktionsnedsattas sexualitet. Resultaten visar att så var fallet. Den personal som arbetar med personer med intellektuella funktionsnedsättningar känner ett behov av mer information samt regler och modeller för att handskas med de intellektuellt funktionsnedsattas sexualitet ($m = 2,83$).

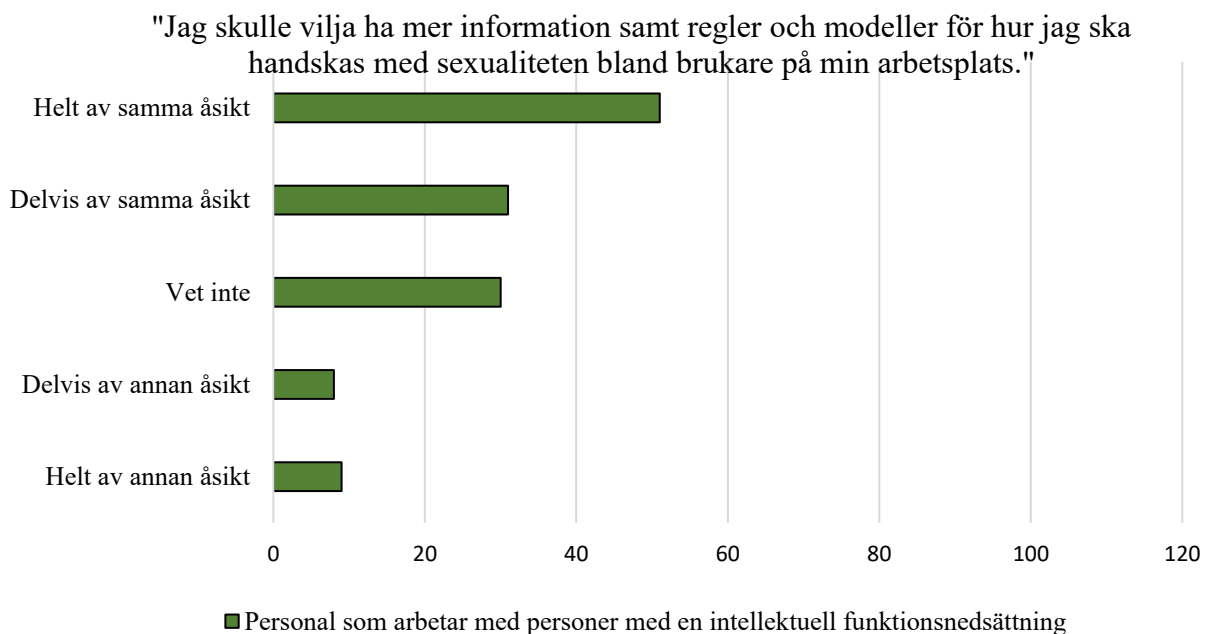

Fig. 6. Svarefrekvensen för frågan om behovet av mer information samt regler och modeller hos personalen ($n = 129$)

I resultaten kan man även se att 80,6 % av den personal ($N = 129$) som arbetar med personer med någon intellektuell funktionsnedsättning inte hade fått någon professionell sexualundervisning så att de skulle kunna lära ut den undervisningen till de intellektuellt funktionsnedsatta på sin arbetsplats. Den andel anhöriga som inte hade fått professionell sexualundervisning ($N = 16$) uppgick till 68,8 %.

5 Diskussion

5.1 Sammanfattning av resultaten i enlighet med frågeställningarna

Syftet med denna studie var att kartlägga attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar i Svenskfinland. En kartläggning utfördes av skillnader i attityder mellan tre grupper, dels den personal som arbetar med personer med någon intellektuell funktionsnedsättning,

dels anhöriga till personer med intellektuella funktionsnedsättningar och dels övriga slumpmässiga respondenter. Utöver detta granskades eventuella skillnader i attityder till följd av respondenternas kön, ålder och utbildningsnivå.

I det följande sammanfattas hur studiens fyra frågeställningar besvarades, i de fall när det på grund av motstridiga resultat i tidigare undersökningar inte gick att ställa upp konkreta hypoteser.

1. Påverkar respondentens utbildningsnivå hans attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar?

Utgående från denna undersökning kan man inte konstatera att utbildningsnivån skulle ha någon påverkan på attityderna. Undersökningens resultat stöder tidigare resultat av Bazzo et al. (2007), som inte heller kunde påvisa att utbildningsnivån skulle påverka attityderna. Däremot står den aktuella studiens resultat i kontrast till andra undersökningar av Murray och Minnes (1994) samt Saxe och Flanagan (2014), i vilka det framkom att utbildningsnivån hade ett samband med respondentens attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar.

2. Påverkar respondentens kön hans attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar?

Studien visade inga signifikanta skillnader mellan kvinnors och mäns attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar. Detta resultat stöds av tidigare forskning av Cuskelly och Gilmore (2007) men motsägs av resultaten i studier av Ditchman et al. (2017) och Franco et al. (2012).

3. Vems uppgift är det enligt de tre respondentgrupperna att lära ut sexualkunskapen till personer med intellektuella funktionsnedsättningar?

Den aktuella studiens resultat angående vems uppgift det är att lära ut sexualkunskapen till personer med intellektuella funktionsnedsättningar visade inte på signifikanta skillnader beträffande detta, och respondenterna angav i lika hög grad att det är en uppgift för föräldrarna, skolan och den personal som arbetar med intellektuellt funktionsnedsatta att ge sexualkunskap till målgruppen. Detta resultat kan jämföras med tidigare undersökningar, i vilka Isler et al. (2009a; 2009b) och Stein et al. (2018) lyfter fram att det är föräldrarnas uppgift. Utöver detta påpekar även Isler et al. (2009a) att det är skolans uppgift, medan Swango-Wilson (2008) lyfter fram att det är personalens uppgift.

4. Har anhöriga till personer med intellektuella funktionsnedsättningar och den personal som arbetar med intellektuellt funktionsnedsatta fått professionell sexualundervisning så att de kan ge sexualundervisning till målgruppen?

Den aktuella studiens resultat visar att majoriteten av såväl anhöriga som personal inte har fått någon professionell sexualundervisning med syfte att ge sexualkunskap till personer med intellektuella funktionsnedsättningar. Detta resultat ger stöd åt tidigare resultat i studien av Isler et al. (2009b) som

hävdar att föräldrar till barn med intellektuella funktionsnedsättningar inte har fått professionell sexualundervisning.

5.2 Sammanfattning av studiens resultat i förhållande till hypoteserna

Respondenterna i den aktuella studien förväntades ha en överlag positiv attityd till sexualitet hos personer med någon intellektuell funktionsnedsättning (H1), vilket även har konstateras i tidigare studier (Cuskelly & Bryde, 2004; Cuskelly & Gilmore, 2007; Tamas et al., 2019). Utöver detta förväntades den personal som arbetar med personer med intellektuella funktionsnedsättningar i enlighet med tidigare forskningsresultat ha en rätt fördomsfri syn på sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar (H2) (Bazzo et al., 2007; Evans et al., 2009; Gilmore & Chambers, 2010; Meaney-Tavares & Gavidia-Payne, 2012; Murray & Minnes, 1994; Swango-Wilson, 2008). I enlighet med tidigare studier framgår det i resultaten av den aktuella studien att respondenterna ur alla tre grupperna har höga poäng på samtliga skalor, vilket betyder att attityderna till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar till största del är positiva, framförallt attityderna till intellektuellt funktionsnedsattas rätt till ett sexualliv. Båda hypoteserna fick därmed stöd av den aktuella studien.

Resultaten av den aktuella studien visar även på att attityderna till föräldraskap är mer negativa än attityderna till övriga delar av sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar. Detta var i enlighet med H3. Utöver detta visar resultaten att attityderna till föräldraskap är betydligt mer negativa hos personer som känner någon med en intellektuell funktionsnedsättning än hos personer som inte känner någon med en intellektuell funktionsnedsättning. Dessa resultat stöds av tidigare studier, vilka påpekar att attityderna till föräldraskap är mer negativa än attityderna till övriga delar av sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar (Cuskelly & Bryde, 2004; Cuskelly & Gilmore, 2007; Franco et al., 2012; Gilmore & Chambers, 2010; Neuman, 2019b). Däremot förväntades respondenter som känner någon med intellektuella funktionsnedsättningar ha en mer positiv attityd till deras sexualitet (H4), men detta var inte fallet i denna undersökning. Därmed motsäger undersökningens resultat tidigare resultat av Franco et al. (2012).

I likhet med tidigare studier förväntades yngre respondenter vara mer positivt inställda till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar än äldre respondenter (H5) (Cuskelly & Bryde, 2004; Cuskelly & Gilmore, 2007; Löfgren-Mårtenson, 2004; Murray & Minnes, 1994; Swango-Wilson, 2008). Den aktuella studiens resultat visar på att yngre respondenter är signifikant mer positiva till föräldraskap hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar än vad äldre respondenter är. Beträffande studiens andra attitydskalor kunde ingen ålderseffekt

konstateras. Därmed stöder resultaten till en del hypotesen om att yngre har en mer positiv attityd än äldre.

I enlighet med tidigare resultat av Abbott och Howarth (2007), Evans et al. (2009), Löfgren-Mårtenson (2004), Maguire et al. (2019), McConkey och Ryan (2001), Stein et al. (2018) samt Tamas et al. (2009) uppställdes hypotesen H6, enligt vilken den personal som arbetar med personer med intellektuella funktionsnedsättningar skulle vilja ha mer information samt regler och modeller för hur de skall handskas med sexualitet på sin arbetsplats. Även denna hypotes fick stöd av den aktuella studien. Av studiens resultat kan man avläsa att majoriteten av den personal som arbetar med intellektuellt funktionsnedsatta känner ett behov av mer information om hur de ska handskas med sexualitet bland de intellektuellt funktionsnedsatta på arbetsplatsen. Utöver detta önskar de regler och modeller för hur de ska handskas med sexualitet bland de intellektuellt funktionsnedsatta på arbetsplatsen.

5.3 Undersökningens implikationer

Studiens resultat ger vid handen att den personal som arbetar med intellektuellt funktionsnedsatta upplever ett behov av mer information om hur de ska handskas med sexualitet på arbetsplatsen. De önskar även regler och modeller för hur de ska handskas med sexualiteten bland de intellektuellt funktionsnedsatta på sin arbetsplats. Därför vore det önskvärt om organisationer som har att göra med personer med intellektuella funktionsnedsättningar kunde erbjuda någon form av information till sin personal angående denna fråga.

5.4 Undersökningens begränsningar

Ett antal begränsningar kan hittas i denna studie. Eftersom studien bygger på tre olika enkäter som delades ut via olika kanaler är det teoretiskt möjligt (men osannolikt) att samma person har kunnat svara på mer än en av enkäterna. En annan möjlighet är att en person har svarat flera gånger på samma enkät, eftersom det inte krävdes någon identifiering eller inloggning då man svarade på enkäten. Som skribent hade jag med andra ord ingen kontroll över vem som svarade på enkäten.

Fördelningen mellan de tre olika grupperna i undersökningen (slumpmässiga respondenter, personal och anhöriga) var mycket ojämn. Speciellt var gruppen anhöriga liten och bestod endast av 16 personer av undersökningens totala sampel på 317 personer. Denna ojämn fördelning kan ses som en begränsning i studien.

Av de som deltog i undersökningen var majoriteten kvinnor. Att könsfördelningen var ojämn är även det en begränsning. Detta gällde speciellt gruppen anhöriga där endast två av respondenterna var av manligt kön.

Denna undersökning tar inte heller i beaktande skillnader i attityderna mot mäns respektive kvinnors sexualitet, utan undersökningen fokuserar enbart på sexualitet överlag.

5.5 Fortsatt forskning

Resultaten av den aktuella studien antyder att attityderna till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar i stora drag är positiva i Svenskfinland. Trots detta finns det ett behov av fortsatt forskning inom ämnet. Bland annat finns det ett behov av studier där man utöver omvärldens attityder även skulle undersöka hur personer med intellektuella funktionsnedsättningar själva, ur ett individperspektiv, tänker om sin sexualitet och hur de tolkar omvärldens attityder till ämnet.

Den aktuella studien tar inte heller i beaktande skillnader i attityder till mäns respektive kvinnors sexualitet. Att undersöka skillnader i mäns respektive kvinnors sexualitet kunde även vara ett förslag till fortsatt forskning inom ämnet. Mer forskning skulle förhoppningsvis öka medvetenheten om att personer med intellektuella funktionsnedsättningar är sexuella varelser i samma utsträckning som andra och på det sättet motverka tabun kring ämnet.

Litteraturförteckning

- Abbott, D., & Howarth, J. (2007). Still off-limits? Staff views on supporting gay, lesbian and bisexual people with intellectual disabilities to develop sexual and intimate relationships? *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, *20*, 116–126. doi:10.1111/j.1468-3148.2006.00312.x
- Aderemi, T. J. (2013). Teachers' perspectives on sexuality and sexuality education of learners with intellectual disabilities in Nigeria. *Sexuality and Disability*, *32*, 247–258. doi:10.1007/s11195-013-9307-7
- American Association on Intellectual and Developmental Disabilities [u.å.]. *Definition of Intellectual Disability*. http://aaidd.org/intellectual-disability/definition#.VqnOa_mLRD8
- Anderson, P., & Kitchin R. (2000). Disability, space and sexuality: access to family planning services. *Social Science & Medicine*, *51*, 1163–1173.
- Azzopardi-Lane, C., & Callus, A-M. (2014). Constructing sexual identities: people with intellectual disability talking about sexuality. *British Journal of Learning Disabilities*, *43*, 32–37. doi:10.1111/bld.12083
- Bates, C., Terry, L., & Popple, K. (2017). Partner selection for people with intellectual disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, *30*, 602–611. doi:10.1111/jar.12254
- Bazzo, G., Nota, L., Soresi, S., Ferrari, L., & Minnes, P. (2007). Attitudes of social service providers towards the sexuality of individuals with intellectual disability. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, *20*, 110–115. doi:10.1111/j.1468-3148.2006.00308.x
- Bernert, D. J. (2011). Sexuality and disability in the lives of women with intellectual disabilities. *Sexuality and Disability*, *29*, 129–141. doi:10.1007/s11195-010-9190-4
- Bernert, D. J., & Ogletree, R. J. (2013). Women with intellectual disabilities talk about their perceptions of sex. *Journal of Intellectual Disability Research*, *57*, 240–249. doi:10.1111/j.1365-2788.2011.01529.x
- Black, R. S., & Kammes, R. R. (2019). Restrictions, power, companionship, and intimacy: A metasynthesis of people with intellectual disability speaking about sex and relationships. *American Association on Intellectual and Developmental Disabilities*, *57*, 212–233. doi:10.1352/1934-9556-57.3.212
- Burns, J., & Davies, D. (2011). Same-sex relationships and women with intellectual disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, *24*, 351–360. doi:10.1111/j.1468-3148.2010.00609.x

- Chou, Y-C., Jane Lu, Z-Y., & Pu, C-Y. (2015). Attitudes toward male and female sexuality among men and women with intellectual disabilities. *Women & Health, 55*, 663–678.
doi:10.1080/03630242.2015.1039183
- Cuskelly, M., & Bryde, R. (2004). Attitudes towards the sexuality of adults with an intellectual disability: parents, support staff, and a community sample. *Journal of Intellectual and Developmental Disability, 29*, 255–264. doi:10.1080/13668250412331285136
- Cuskelly, M., & Gilmore, L. (2007). Attitudes to sexuality questionnaire (individuals with an intellectual disability): Scale development and community norms. *Journal of Intellectual & Developmental Disability, 32*, 214–221. doi:10.1080/13668250701549450
- Ditchman, N., Easton, A. B., Batchos, E., Rafajko, S., & Shah, N. (2017). The impact of culture on attitudes toward the sexuality of people with intellectual disabilities. *Sexuality and Disability, 35*, 245–260. doi:10.1007/s11195-017-9484-x
- Dukes, E., & McGuire, B. E. (2009). Enhancing capacity to make sexuality-related decisions in people with an intellectual disability. *Journal of Intellectual Disability Research, 53*, 727–734. doi:10.1111/j.1365-2788.2009.01186.x
- Eastgate, G., Scheermeyer, E., van Driel, M. L., & Lennox, N. (2012). Intellectual disability, sexuality and sexual abuse prevention: A study of family members and support workers. *Australian Family Physician, 41*, 135–139.
- Esmail, S., Darry, K., Walter, A., & Knupp, H. (2010). Attitudes and perceptions towards disability and sexuality. *Journal of Disability and Rehabilitation, 32*, 1148–1155.
doi:10.3109/09638280903419277
- European Commission Data Protection. (2016). Rules for the protection of personal data inside and outside the EU. https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection_en; 2016
- Evans, D. S., McGuire, B. E., Healy, E., & Carley, S. N. (2009). Sexuality and personal relationships for people with an intellectual disability. Part II: Staff and family carer perspectives. *Journal of Intellectual Disability Research, 53*, 913–921. doi:10.1111/j.1365-2788.2009.01202.x
- FDUV. [u.å.]. *Vad är en intellektuell funktionsnedsättning?*
<https://www.fduv.fi/sv/information/intellektuellfunktionsnedsattning/>
- Finlands FN-förbund. [u.å.]. *Mänskliga rättigheter.*
https://www.ykliitto.fi/yk70v/fn/mansliga_rattigheter?language=sv
- Finlands Strafflag. (2018). *Om sexualbrott*, 20 kap (24.7.1998/563).
<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1889/18890039001?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=utnyttja%2A#L20>

- Finnish Advisory Board on Research Integrity. (2012). *Responsible conduct of research and procedures for handling allegations of misconduct in Finland*. Helsinki: Finnish Advisory Board on Research Integrity.
- Fitzgerald, C., & Withers, P. (2011). 'I don't know what a proper woman means': what women with intellectual disabilities think about sex, sexuality and themselves. *British Journal of Learning Disabilities, 41*, 5–12. doi:10.1111/j.1468-3156.2011.00715.x
- Franco, D. G., Cardoso, J., & Neto, I. (2012). Attitudes towards affectivity and sexuality of people with intellectual disability. *Sexuality and Disability, 30*, 261–287. doi:10.1007/s11195-012-9260-x
- Frawley, P., & Wilson, N. J. (2016). Young people with intellectual disability talking about sexuality education and information. *Sexuality and Disability, 34*, 469–484. doi:10.1007/s11195-016-9460-x
- Friedman, C. (2019). Intimate relationships of people with disabilities. *American Association on Intellectual and Developmental Disabilities, 7*, 41–56. doi:10.1352/2326-6988-7.1.41
- Galea, J., Butler, J., Iacono, T., & Leighton, D. (2004). The assessment of sexual knowledge in people with intellectual disability. *Journal of Intellectual & Developmental Disability, 29*, 350–365.
- Gil-Llario, M. D., Morell-Mengual, V., Ballester-Arnal, R., & Diaz-Rodriguez, I. (2018). The experience of sexuality in adults with intellectual disability. *Journal of Intellectual Disability Research, 62*, 72–80. doi:10.1111/jir.12455
- Gilmore, L., & Chambers, B. (2010). Intellectual disability and sexuality: Attitudes of disability support staff and leisure industry employees. *Journal of Intellectual & Developmental Disability, 35*, 22–28. doi:10.3109/13668250903496344
- Healy, E., McGuire, B. E., Evans, D. S., & Carley, S. N. (2009). Sexuality and personal relationships for people with an intellectual disability. Part I: service-user perspectives. *Journal of Intellectual Disability Research, 53*, 905–912. doi:10.1111/j.1365-2788.2009.01203.x
- Isler, A., Beytut, D., Tas, F., & Conk, Z. (2009a). A study on sexuality with the parents of adolescents with intellectual disability. *Sexuality and Disability, 27*, 229–237. doi:10.1007/s11195-009-9130-3
- Isler, A., Tas, F., Beytut, D., & Conk, Z. (2009b). Sexuality in adolescents with intellectual disabilities. *Sexuality and Disability, 27*, 27–34. doi:10.1007/s11195-009-9107-2
- Jahoda, A., & Pownall, J. (2014). Sexual understanding, sources of information and social networks; the reports of young people with intellectual disabilities and their non-disabled peers. *Journal of Intellectual Disability Research, 58*, 430–441. doi:10.1111/jir.12040

- Karellou, I. (2017). “It is only natural...”: Attitudes of young people with intellectual disabilities toward sexuality in Greece. *Journal of Mental Health Research in Intellectual Disabilities*, *10*, 217–236. doi:10.1080/19315864.2016.1278291
- Kijak, R. (2013). The sexuality of adults with intellectual disability in Poland. *Sexuality and Disability*, *31*, 109–123. doi:10.1007/s11195-013-9294-8
- Kelly, G., Crowley, H., & Hamilton, C. (2009). Rights, sexuality and relationships in Ireland: ‘It’d be nice to be kind of trusted’. *British Journal of Learning Disabilities*, *37*, 308–315. doi:10.1111/j.1468-3156.2009.00587.x
- KV-Tietopankki. (2017). *Kehitysvammaisuus*. <http://www.kvtietopankki.fi/kehitysvammaisuus>
- Löfgren-Mårtenson, L. (2004). “May I?” About sexuality and love in the New Generation with intellectual disabilities. *Sexuality and Disability*, *22*, 197–207.
- Maguire, K., Gleeson, K., & Holmes, N. (2019). Support workers’ understanding of their role supporting the sexuality of people with learning disabilities. *British Journal of Learning Disabilities*, *47*, 59–65. doi:10.1111/bld.12256
- Mattila, J., Määttä, K., & Uusiautti, S. (2017). ‘Everyone needs love’ – an interview study about perceptions of love in people with intellectual disability (ID). *International Journal of Adolescence and Youth*, *22*, 296–307. doi:10.1080/02673843.2016.1167749
- McCabe, M. P. (1999). Sexual knowledge, experience and feelings among people with disability. *Sexuality and Disability*, *17*, 157–170.
- McCarthy, M. (2009). Contraception and women with intellectual disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, *22*, 363–369. doi:10.1111/j.1468-3148.2008.00464.x
- McConkey, R., & Leavey, G. (2013). Irish attitudes to sexual relationships and people with intellectual disability. *British Journal of Learning Disabilities*, *41*, 181–188. doi:10.1111/bld.12036
- McConkey, R., & Ryan, D. (2001). Experiences of staff in dealing with client sexuality in services for teenagers and adults with intellectual disability. *Journal of Intellectual Disability Research*, *45*, 83–87.
- McGillivray, J. A. (1999). Level of knowledge and risk of contracting HIV/AIDS amongst young adults with mild/moderate intellectual disability. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, *12*, 113–126.
- Meaney-Tavares, R., & Gavidia-Payne, S. (2012). Staff characteristics and attitudes towards the sexuality of people with intellectual disability. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, *37*, 269–273. doi:10.3109/13668250.2012.701005

- Murray, J. L., & Minnes, P. M. (1994). Staff attitudes towards the sexuality of persons with intellectual disability. *Australia and New Zealand Journal of Developmental Disabilities, 19*, 45–52.
- Muswera, T., & Kasiram, M. (2019). Understanding the sexuality of persons with intellectual disability in residential facilities: Perceptions of service providers and people with disabilities. *Social Work/Maatskaplike Werk, 55*, 197–204. doi:10.15270/55-2-715
- Neuman, R. (2019a). Attitudes of direct support staff regarding couple relationships of adults with intellectual disability: Implications for the provision of support. *Journal of Social Service Research. doi:10.1080/01488376.2019.1648361*
- Neuman, R. (2019b). Parents' perceptions regarding couple relationships of their adult children with intellectual disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities. doi:10.1111/jar.12674*
- O'Callaghan, A. C., & Murphy, G. H. (2007). Sexual relationships in adults with intellectual disabilities: understanding the law. *Journal of Intellectual Disability Research, 51*, 197–206. doi:10.1111/j.1365-2788.2006.00857.x
- Patterson-Keels, L., Quint, E., Brown, D., Larson, D., & Elkins, T-E. (1994). Family views on sterilization for their mentally retarded children. *Journal of Reproductive Medicine, 39*, 701–706.
- Pownall, J. D., Jahoda, A., & Hastings, R. P. (2012). Sexuality and sex education of adolescents with intellectual disability: Mothers' attitudes, experiences, and support needs. *Intellectual and Developmental Disabilities, 50*, 140–154.
- Pownall, J. D., Jahoda, A., Hastings, R., & Kerr, L. (2011). Sexual understanding and development of young people with intellectual disabilities: Mothers' perspectives of within-family context. *American Association on Intellectual and Developmental Disabilities, 116*, 205–219. doi:10.1352/1944-7558-116.3.205
- Rojas, S., Haya, I., & Lazaro-Visa, S. (2014). 'My great hope in life is to have a house, a family and a daughter': relationships and sexuality in intellectually disabled people. *British Journal of Learning Disabilities, 44*, 56–62. doi:10.1111/bld.12110
- Rushbrooke, E., Murray, C., Townsend, S. (2014). The experiences of intimate relationships by people with intellectual disabilities: A qualitative study. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities, 27*, 531–541. doi:10.1111/jar.12091
- Saxe, A., & Flanagan, T. (2014). Factors that impact support workers' perceptions of the sexuality of adults with developmental disabilities: A quantitative analysis. *Sexuality and Disability, 32*, 45–63. doi:10.1007/s11195-013-9314-8

- Schaafsma, D., Kok, G., Stoffelen, J. M. T., & Curfs, L. M. G. (2017). People with intellectual disabilities talk about sexuality: Implications for the development of sex education. *Sexuality and Disability, 35*, 21–38. doi:10.1007/s11195-016-9466-4
- Schaafsma, D., Kok, G., Stoffelen, J. M. T., van Doorn, P., & Curfs, L. M. G. (2014). Identifying the important factors associated with teaching sex education to people with intellectual disability: A cross-sectional survey among paid care staff. *Journal of Intellectual and Developmental Disability, 39*, 157–166. doi:10.3109/13668250.2014.899566
- Servais, L., Leach, R., Jacques, D., & Roussaux, J. P. (2004). Sterilisation of intellectually disabled women. *European Psychiatry, 19*, 428–432.
- Siebelink, E. M., de Jong, M. D. T., Taal, E., & Roelvink, L. (2006). Sexuality and people with intellectual disabilities: Assessment of knowledge, attitudes, experiences, and needs. *Mental Retardation, 44*, 283–294.
- Starke, M. (2011). Descriptions of children's needs and parenthood among mothers with intellectual disability. *Scandinavian Journal of Disability Research, 13*, 283–298, doi:10.1080/15017419.2010.507374
- Stein, S., Kohut, T., & Dillenburger, K. (2018). The importance of sexuality education for children with and without intellectual disabilities: What parents think. *Sexuality and Disability, 36*, 141–148. doi:10.1007/s11195-017-9513-9
- Stoffelen, J. M. T., Schaafsma, D., Kok, G., & Curfs, L. M. G. (2018). Women who love: An explorative study on experiences of lesbian and bisexual women with a mild intellectual disability in the Netherlands. *Sexuality and Disability, 36*, 249–264. doi:10.1007/s11195-018-9519-y
- Stoffelen, J. M. T., Schaafsma, D., Kok, G., & Curfs, L. M. G. (2019). Views on sex using the nominal group technique to explore sexuality and physical intimacy in individuals with intellectual disabilities. *Sexuality and Disability, 37*, 227–244. doi:10.1007/s11195-018-9550-z
- Sullivan, F., Bowden, K., McKenzie, K., & Quayle, E. (2013). ‘Touching people in relationships’: a qualitative study of close relationships for people with an intellectual disability. *Journal of Clinical Nursing, 22*, 3456–3466. doi:10.1111/jocn.12375
- Swango-Wilson, A. (2008). Caregiver perception of sexual behaviors of individuals with intellectual disabilities. *Sexuality and Disability, 26*, 75–81. doi:10.1007/s11195-008-9071-2
- Tamas, D., Jovanovic, N. B., Rajic, M., Ignjatovic, V. B., Prkosovacki, B. P. (2019). Professionals, parents and the general public: Attitudes towards the sexuality of persons with intellectual disability. *Sexuality and Disability, 37*, 245–258. doi:10.1007/s11195-018-09555-2

- van Schroyen Lantman-de Valk, H. M. J., Rook, F., & Maaskant, M. A. (2011). The use of contraception by women with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research, 55*, 434–440. doi:10.1111/j.1365-2788.2011.01395.x
- Ward, K. M., Bosek, R. L., & Trimble, E. L. (2010). Romantic relationships and intrapersonal violence among adults with developmental disabilities. *American Association on Intellectual and Developmental Disabilities, 48*, 89–98. doi:10.1352/1934-9556-48.2.89
- Whitcraft, C. J., & Jones, J. P. (1974). A survey of attitudes about sterilization of retardates. *Mental Retardation, 12*, 30–33.
- WHO. [u.å.]. *Definition: Intellectual disability*. <http://www.euro.who.int/en/health-topics/noncommunicable-diseases/mental-health/news/news/2010/15/childrens-right-to-family-life/definition-intellectual-disability>
- Wilkinson, V. J., Theodore, K., & Raczka, R. (2015). ‘As normal as possible’: Sexual identity development in people with intellectual disabilities transitioning to adulthood. *Sexuality and Disability, 33*, 93–105. doi:10.1007/s11195-014-9356-6
- Wolf, L., & Zarfes, D. E. (1982). Parents' attitudes toward sterilization of their mentally retarded children. *American Journal of Mental Deficiency, 87*, 122–129.
- World Medical Association. (2013). Declaration of Helsinki: Ethical principles for medical research involving human subjects. *JAMA, 310*, 2191–2194. <https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>
- Young, R., Gore, N., & McCarthy, M. (2012). Staff attitudes towards sexuality in relation to gender of people with intellectual disability: A qualitative study. *Journal of Intellectual & Developmental Disability, 37*, 343–347. doi:10.3109/13668250.2012.704983

Bilagor

Bilaga 1.

Frågeformulär riktat till de personer som arbetar med intellektuellt funktionsnedsatta.

Attityder till sexualiteten hos personer med en intellektuell funktionsnedsättning

Mitt namn är Olivia och jag studerar utvecklingspsykologi på magisternivå vid Åbo Akademi i Vasa. Som min pro gradu-avhandling gör jag en undersökning om olika gruppers attityder till sexualiteten hos personer med en intellektuell funktionsnedsättning.

Som en av grupperna är jag intresserad av personalens attityder till sexualiteten hos personer med en intellektuell funktionsnedsättning.

Enkäten består av frågor som är översatta till svenska från ett tidigare frågeformulär av Cuskelly & Bryde (2004) och en del frågor som jag själv har tillagt. Enkäten tar i sin helhet ca 10–15 minuter att fylla i.

Deltagande är fullständigt anonymt och allt insamlat material behandlas konfidentiellt. Om du har frågor angående enkäten eller avhandlingen överlag så svarar jag på dem via email:

olanders@abo.fi

Tack för att du tar dig tid att fylla i frågeformuläret!

/Olivia Andersson

*Obligatorisk

Arbetsplats *

Markera endast en oval.

- Boende för personer med en intellektuell funktionsnedsättning
- Dagverksamhet/Arbetsverksamhet för personer med en intellektuell funktionsnedsättning
- Annan

Ålder (endast siffror) *

Kön *

Markera endast en oval.

- Kvinna
- Man

Annat

Högsta utbildningsnivå *

Markera endast en oval.

Grundskola

Yrkesskola

Studentexamen

Universitet/Yrkeshögskola

Har du någon i din släkt med någon form av intellektuell funktionsnedsättning? *

Markera endast en oval.

Ja

Nej

SVARSALTERNATIV

---

0 = Helt av annan åsikt, 1 = Delvis av annan åsikt, 2 = Vet inte, 3 = Delvis av samma åsikt, 4 = Helt av samma åsikt

1. Med rätt stöd kan en vuxen med en intellektuell funktionsnedsättning uppfostra ett välanpassat barn. *

Markera endast en oval.

0   1   2   3   4

Helt av annan åsikt

Helt av samma åsikt

---

2. Förutsatt att inga oönskade barn föds och ingen blir skadad ska samtyckande vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning ha rätt att leva i ett heterosexuellt förhållande. *

Markera endast en oval.

0   1   2   3   4

Helt av annan åsikt

Helt av samma åsikt

---

3. Samtyckande vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning borde ha rätt att leva i ett homosexuellt förhållande om de så vill. *

Markera endast en oval.

0   1   2   3   4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

4. Det är bäst att vänta med att berätta om sexualitet till en person med en intellektuell funktionsnedsättning tills hen själv frågar om ämnet. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

5. Om en individ med en intellektuell funktionsnedsättning gifter sig borde det vara förbjudet för hen att skaffa barn. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

6. Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning har rätt att ingå ett icke-sexuellt romantiskt förhållande. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

7. Sterilisation borde användas för att minska den sexuella lusten hos vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

8. Man borde inte uppmuntra personer med en intellektuell funktionsnedsättning till masturbation. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

9. Diskussioner om sexuella handlingar leder till att personer med en intellektuell funktionsnedsättning blir mer promiskuösa. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

10. Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning borde endast få gifta sig om de är steriliserade. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

11. Masturbation i enrum är ett acceptabelt sätt för individer med en intellektuell funktionsnedsättning att uttrycka sin sexualitet på. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

12. Det förekommer inte problem för samhället ifall personer med en intellektuell funktionsnedsättning gifter sig. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

13. Generellt kan individer med en intellektuell funktionsnedsättning skildra mellan sexuella tankar och sexuella handlingar. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

14. Sexualundervisning är viktigt för att skydda personer med en intellektuell funktionsnedsättning från att bli sexuellt utnyttjade. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

15. Överlag är sexuellt beteende ett stort problemområde hos vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

16. Sterilisation av män med en intellektuell funktionsnedsättning är en oönskad åtgärd. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

17. Det borde vara tillåtet för två samtyckande individer med en intellektuell funktionsnedsättning att ha sex med varandra. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

18. Det borde finnas skilda boenden för manliga personer med lindrig utvecklingsstörning respektive kvinnliga, inte olika kön i samma boende. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

19. Föräldrar och personal som kommer i kontakt med personer med en intellektuell funktionsnedsättning borde inte uppmuntra dessa personer till att skaffa barn. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

20. Man ska inte prata om sexualitet med en person med en intellektuell funktionsnedsättning före hen har kommit in i puberteten. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

21. Personer med en intellektuell funktionsnedsättning har rätt att gifta sig. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

22. Det är en bra idé att ge en person med en intellektuell funktionsnedsättning privatid hemma så att individen har chansen att masturbera om hen så vill. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

23. Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning borde få vara med och bestämma i frågor som rör hens sexualitet. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

24. Sexuellt umgänge borde inte uppmuntras bland personer med en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

25. Upplysning om preventivmedel borde vara en rättighet för individer med en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

26. Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning blir inte lättare sexuellt stimulerade än individer utan en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

27. Masturbation är moraliskt oacceptabelt. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

28. Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning har vanligtvis färre sexuella intressen än vuxna utan en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

29. Sterilisation av kvinnor med en intellektuell funktionsnedsättning är en önskvärd åtgärd. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

30. Sexualundervisning för individer med en intellektuell funktionsnedsättning borde vara obligatoriskt. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

31. Under sexualundervisningen för personer med en intellektuell funktionsnedsättning borde det framkomma att masturbation är ett acceptabelt sätt att uttrycka sin sexualitet på. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

32. Man borde inte nämna giftermål som ett framtidsval för personer med en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

33. Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning har rätt att skaffa barn inom äktenskapet. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

Det förekommer mycket sexualitet bland brukarna på min arbetsplats. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

Det talas mycket om sexualitet bland brukarna på min arbetsplats. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

Jag är positivt inställd till att brukarna på min arbetsplats utövar sin sexualitet. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

Det har hänt att brukare på min arbetsplats förälskar sig i personalen. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

Jag skulle kunna tänka mig som personal att hjälpa en brukare i letandet efter en partner. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

Jag hjälper till med det som jag som personal kan, för att brukarna ska få utöva sin sexualitet. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

Någon brukare på min arbetsplats har eller har haft en parrelation under det senaste året. *

Markera endast en oval.

- Ja
- Nej
- Vet ej

I hur hög grad är det följande personers/instansers uppgift att ha hand om sexualundervisningen för personer med en intellektuell funktionsnedsättning?

a) Föräldrarnas uppgift *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

b) Personalens uppgift på boendet för personer med en intellektuell funktionsnedsättning *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

c) Skolans uppgift *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

Har du via ditt arbete fått professionell sexualundervisning så att du skall kunna föra vidare sexualundervisningen till brukarna? *

Markera endast en oval.

Ja

Nej

Jag skulle vilja ha mer information samt regler och modeller för hur jag ska handskas med sexualiteten bland brukare på min arbetsplats. *

Markera endast en oval.

0   1   2   3   4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

Tack för ditt deltagande!

Bilaga 2.

Frågeformulär riktat till anhöriga till intellektuellt funktionsnedsatta personer.

Attityder till sexualiteten hos personer med en intellektuell funktionsnedsättning

Mitt namn är Olivia och jag studerar utvecklingspsykologi på magisternivå vid Åbo Akademi i Vasa. Som min pro gradu-avhandling gör jag en undersökning om olika gruppers attityder till sexualiteten hos personer med en intellektuell funktionsnedsättning.

En av grupperna jag är intresserad av är anhöriga till intellektuellt funktionsnedsatta och deras attityder till sexualiteten hos personer med en intellektuell funktionsnedsättning.

Enkäten består av frågor som är översatta till svenska från ett tidigare frågeformulär av Cuskelly & Bryde (2004). Enkäten tar i sin helhet ca 10–15 minuter att fylla i.

Deltagande är fullständigt anonymt och allt insamlat material behandlas konfidentiellt. Om du har frågor angående enkäten eller avhandlingen överlag så svarar jag på dem via email:

olanders@abo.fi

Tack för att du tar dig tid att fylla i frågeformuläret!

/Olivia Andersson

*Obligatorisk

Ålder (endast siffror) *

Kön *

Markera endast en oval.

Kvinna

Man

Annat

Högsta utbildningsnivå *

Markera endast en oval.

Grundskola

Yrkesskola

Studentexamen

Universitet/Yrkehögskola

Din koppling till personen med en intellektuell funktionsnedsättning? *

Markera endast en oval.

Mor

Far

Syster

Bror

Mormor/Farmor

Morfar/Farfar

Övrigt:

SVARSALTERNATIV

0 = Helt av annan åsikt, 1 = Delvis av annan åsikt, 2 = Vet inte, 3 = Delvis av samma åsikt, 4 = Helt av samma åsikt

1. Med rätt stöd kan en vuxen med en intellektuell funktionsnedsättning uppfostra ett välanpassat barn. *

Markera endast en oval.

0   1   2   3   4

Helt av annan åsikt

Helt av samma åsikt

2. Förutsatt att inga oönskade barn föds och ingen blir skadad ska samtyckande vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning ha rätt att leva i ett heterosexuellt förhållande. *

Markera endast en oval.

0   1   2   3   4

Helt av annan åsikt

Helt av samma åsikt

3. Samtyckande vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning borde ha rätt att leva i ett homosexuellt förhållande om de så vill. *

Markera endast en oval.

0   1   2   3   4

Helt av annan åsikt

Helt av samma åsikt

4. Det är bäst att vänta med att berätta om sexualitet till en person med en intellektuell funktionsnedsättning tills hen själv frågar om ämnet. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

5. Om en individ med en intellektuell funktionsnedsättning gifter sig borde det vara förbjudet för hen att skaffa barn. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

6. Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning har rätt att ingå ett icke-sexuellt romantiskt förhållande. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

7. Sterilisation borde användas för att minska den sexuella lusten hos vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

8. Man borde inte uppmuntra personer med en intellektuell funktionsnedsättning till masturbation. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

9. Diskussioner om sexuella handlingar leder till att personer med en intellektuell funktionsnedsättning blir mer promiskuösa. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

10. Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning borde endast få gifta sig om de är steriliserade. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

11. Masturbation i enrum är ett acceptabelt sätt för individer med en intellektuell funktionsnedsättning att uttrycka sin sexualitet på. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

12. Det förekommer inte problem för samhället ifall personer med en intellektuell funktionsnedsättning gifter sig. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

13. Generellt kan individer med en intellektuell funktionsnedsättning skildra mellan sexuella tankar och sexuella handlingar. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

14. Sexualundervisning är viktigt för att skydda personer med en intellektuell funktionsnedsättning från att bli sexuellt utnyttjade. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

15. Överlag är sexuellt beteende ett stort problemområde hos vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

16. Sterilisation av män med en intellektuell funktionsnedsättning är en oönskad åtgärd. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

17. Det borde vara tillåtet för två samtyckande individer med en intellektuell funktionsnedsättning att ha sex med varandra. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

18. Det borde finnas skilda boenden för manliga personer med lindrig utvecklingsstörning respektive kvinnliga, inte olika kön i samma boende. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

19. Föräldrar och personal som kommer i kontakt med personer med en intellektuell funktionsnedsättning borde inte uppmuntra dessa personer till att skaffa barn. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

20. Man ska inte prata om sexualitet med en person med en intellektuell funktionsnedsättning före hen har kommit in i puberteten. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

21. Personer med en intellektuell funktionsnedsättning har rätt att gifta sig. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

22. Det är en bra idé att ge en person med en intellektuell funktionsnedsättning privatid hemma så att individen har chansen att masturbera om hen så vill. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

23. Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning borde få vara med och bestämma i frågor som rör hens sexualitet. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

24. Sexuellt umgänge borde inte uppmuntras bland personer med en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

25. Upplysning om preventivmedel borde vara en rättighet för individer med en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

26. Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning blir inte lättare sexuellt stimulerade än individer utan en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

27. Masturbation är moraliskt oacceptabelt. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

28. Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning har vanligtvis färre sexuella intressen än vuxna utan en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

29. Sterilisation av kvinnor med en intellektuell funktionsnedsättning är en önskvärd åtgärd. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

30. Sexualundervisning för individer med en intellektuell funktionsnedsättning borde vara obligatorisk. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

31. Under sexualundervisningen för personer med en intellektuell funktionsnedsättning borde det framkomma att masturbation är ett acceptabelt sätt att uttrycka sin sexualitet på. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

32. Man borde inte nämna giftermål som ett framtidsval för personer med en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

33. Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning har rätt att skaffa barn inom äktenskapet. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

Min närstående med en intellektuell funktionsnedsättning har eller har haft en parrelation under det senaste året. *

Markera endast en oval.

Ja

Nej

Vet ej

I hur hög grad är det följande personers/instansers uppgift att ha hand om sexualundervisningen för personer med en intellektuell funktionsnedsättning?

a) Föräldrarnas uppgift *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt

Helt av samma åsikt

b) Personalens uppgift på boendet för personer med en intellektuell funktionsnedsättning *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt

Helt av samma åsikt

c) Skolans uppgift *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt

Helt av samma åsikt

Har du fått professionell sexualundervisning så att du skall kunna föra vidare sexualundervisningen till din närstående med en intellektuell funktionsnedsättning? *

Markera endast en oval.

Ja

Nej

Tack för ditt deltagande!

Bilaga 3.

Frågeformulär riktat till övriga slumpmässiga respondenter via nätet.

Attityder till sexualiteten hos personer med en intellektuell funktionsnedsättning

Mitt namn är Olivia och jag studerar utvecklingspsykologi på magisternivå vid Åbo Akademi i Vasa. Som min pro gradu-avhandling gör jag en undersökning om olika gruppers attityder till sexualiteten hos personer med en intellektuell funktionsnedsättning.

Enkäten består av frågor som är översatta till svenska från ett tidigare frågeformulär av Cuskelly & Bryde (2004). Enkäten tar i sin helhet ca 10–15 minuter att fylla i.

Deltagande är fullständigt anonymt och allt insamlat material behandlas konfidentiellt. Om du har frågor angående enkäten eller avhandlingen överlag så svarar jag på dem via email: olanders@abo.fi

Tack för att du tar dig tid att fylla i frågeformuläret!

/Olivia Andersson

*Obligatorisk

Ålder (endast siffror) *

Kön *

Markera endast en oval.

Kvinna

Man

Annat

Högsta utbildningsnivå *

Markera endast en oval.

Grundskola

Yrkesskola

Studentexamen

Universitet/Yrkeshögskola

Har du någon i släkten eller i din bekantskapskrets med någon form av intellektuell funktionsnedsättning? *

Markera endast en oval.

Ja

Nej

SVARSALTERNATIV

0 = Helt av annan åsikt, 1 = Delvis av annan åsikt, 2 = Vet inte, 3 = Delvis av samma åsikt, 4 = Helt av samma åsikt

- 1. Med rätt stöd kan en vuxen med en intellektuell funktionsnedsättning uppfostra ett välanpassat barn. ***

Markera endast en oval.

0   1   2   3   4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

- 2. Förutsatt att inga oönskade barn föds och ingen blir skadad ska samtyckande vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning ha rätt att leva i ett heterosexuellt förhållande. ***

Markera endast en oval.

0   1   2   3   4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

- 3. Samtyckande vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning borde ha rätt att leva i ett homosexuellt förhållande om de så vill. ***

Markera endast en oval.

0   1   2   3   4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

- 4. Det är bäst att vänta med att berätta om sexualitet till en person med en intellektuell funktionsnedsättning tills hen själv frågar om ämnet. ***

Markera endast en oval.

0   1   2   3   4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

- 5. Om en individ med en intellektuell funktionsnedsättning gifter sig borde det vara förbjudet för hen att skaffa barn. ***

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

6. Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning har rätt att ingå ett icke-sexuellt romantiskt förhållande. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

7. Sterilisation borde användas för att minska den sexuella lusten hos vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

8. Man borde inte uppmuntra personer med en intellektuell funktionsnedsättning till masturbation. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

9. Diskussioner om sexuella handlingar leder till att personer med en intellektuell funktionsnedsättning blir mer promiskuösa. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

10. Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning borde endast få gifta sig om de är steriliserade. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

11. Masturbation i enrum är ett acceptabelt sätt för individer med en intellektuell funktionsnedsättning att uttrycka sin sexualitet på. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

12. Det förekommer inte problem för samhället ifall personer med en intellektuell funktionsnedsättning gifter sig. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

13. Generellt kan individer med en intellektuell funktionsnedsättning skildra mellan sexuella tankar och sexuella handlingar. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

14. Sexualundervisning är viktigt för att skydda personer med en intellektuell funktionsnedsättning från att bli sexuellt utnyttjade. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

15. Överlag är sexuellt beteende ett stort problemområde hos vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

16. Sterilisation av män med en intellektuell funktionsnedsättning är en önskad åtgärd. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

17. Det borde vara tillåtet för två samtyckande individer med en intellektuell funktionsnedsättning att ha sex med varandra. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

18. Det borde finnas skilda boenden för manliga personer med lindrig utvecklingsstörning respektive kvinnliga, inte olika kön i samma boende. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

19. Föräldrar och personal som kommer i kontakt med personer med en intellektuell funktionsnedsättning borde inte uppmuntra dessa personer till att skaffa barn. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

20. Man ska inte prata om sexualitet med en person med en intellektuell funktionsnedsättning före hen har kommit in i puberteten. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

21. Personer med en intellektuell funktionsnedsättning har rätt att gifta sig. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

22. Det är en bra idé att ge en person med en intellektuell funktionsnedsättning privatid hemma så att individen har chansen att masturbera om hen så vill. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

23. Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning borde få vara med och bestämma i frågor som rör hens sexualitet. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

24. Sexuellt umgänge borde inte uppmuntras bland personer med en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

25. Upplysning om preventivmedel borde vara en rättighet för individer med en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

26. Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning blir inte lättare sexuellt stimulerade än individer utan en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

27. Masturbation är moraliskt oacceptabelt. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

28. Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning har vanligtvis färre sexuella intressen än vuxna utan en intellektuell funktionsnedsättning. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

29. Sterilisation av kvinnor med en intellektuell funktionsnedsättning är en önskvärd åtgärd. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

30. Sexualundervisning för individer med en intellektuell funktionsnedsättning borde vara obligatoriskt. *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

- 31. Under sexualundervisningen för personer med en intellektuell funktionsnedsättning borde det framkomma att masturbation är ett acceptabelt sätt att uttrycka sin sexualitet på. ***
Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

- 32. Man borde inte nämna giftermål som ett framtidsval för personer med en intellektuell funktionsnedsättning. ***
Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

- 33. Vuxna med en intellektuell funktionsnedsättning har rätt att skaffa barn inom äktenskapet. ***
Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

I hur hög grad är det följande personers/instansers uppgift att ha hand om sexualundervisningen för personer med en intellektuell funktionsnedsättning?

- a) Föräldrarnas uppgift ***

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

- b) Personalens uppgift på boendet för personer med en intellektuell funktionsnedsättning ***

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

---

c) Skolans uppgift *

Markera endast en oval.

0 1 2 3 4

Helt av annan åsikt   Helt av samma åsikt

Tack för ditt deltagande!